

Södertälje
kommun

Södertälje kommun

Strategi för social hållbarhet

Södertälje kommun 2025–2030

Dokumentinformation

Syfte och avgränsning

Södertälje kommuns Strategi för social hållbarhet 2025–2030 är kommunkoncernens övergripande vägledande styrdokument för arbetet inom den sociala dimensionen av hållbar utveckling.

Strategin syftar till att:

- tillsammans med Miljö- och klimatstrategi och Riktlinjer för god ekonomisk hushållning forma kommunkoncernens hållbarhetsstrategiska arbete
- styra mot att målen för och arbetet med social hållbarhet integreras i den ordinarie verksamheten
- hålla ihop de sociala hållbarhetsfrågorna och ange en gemensam riktning för kommunkoncernens långsiktiga strategiska arbete med social hållbarhet

Södertälje kommun arbetar på flera olika sätt och inom alla verksamhetsområden för att öka förutsättningarna för att invånarna ska kunna leva ett gott liv i kommunen. Målen i strategin pekar ut prioriterade områden där vi gemensamt i kommunkoncernen behöver jobba för en förflyttning för att nå önskat läge till år 2030.

Utöver strategin för social hållbarhet har kommunen andra styrdokument som syftar till att stärka den sociala hållbarheten kopplat till olika sakfrågor. Strategin pekar ut den övergripande nivån medan styrdokument för respektive sakområde styr över hur arbetet ska genomföras, när och av vem. Flera av kommunens verksamheter styrs också av lagar och förordningar som berör strategins målområden.

Användning

Strategin vänder sig i första hand till tjänstepersoner och förtroendevalda i Södertälje kommunkoncern. Strategin för social hållbarhet prioriteras och integreras i Mål och budget.

Kommunkoncernen omfattar den kommunala organisationen med dess nämnder och förvaltning, det kommunala bolaget Telge AB och dess hel- samt delägda bolag.

Strategin kan även användas för att visa kommunkoncernens ambitioner på området för externa intressenter, så som kommuninvånare och verksamma inom kommunen.

Giltighetstid

Strategin för social hållbarhet gäller till 2030, i likhet med Agenda 2030. Strategin ska aktualitetsprövas senast 2029 och revideras om behov finns.

Genomförande och uppföljning

Alla nämnder och bolagsstyrelser i kommunkoncernen har ett ansvar, inom sina respektive ansvarsområden, för att bidra till att det önskade läget uppnås. De åtgärder som respektive verksamhet behöver vidta för att uppnå målen ska hanteras inom den ordinarie styrningen och ska beskrivas i nämndernas verksamhetsplaner och bolagens affärsplaner.

Uppföljning av strategin sker årligen i form av en samlad uppföljning av social hållbarhet. Uppföljningen samordnas av kommunstyrelsens kontor och rapporteras till och godkänns av kommunfullmäktige. I bilaga 1 finns ett urval av indikatorer kopplade till målen i Strategi för social hållbarhet. Dessa indikatorer ska ses som förslag till indikatorer att använda vid uppföljning av strategin.

Framtagande

Strategi för social hållbarhet tar vid efter Södertälje kommuns Folkhälsostrategi 2021–2024. Den utgår primärt från målen i Agenda 2030, som är den globala agendan för hållbar utveckling, från de mänskliga rättigheterna och från de nationella folkhälsopolitiska målen.

Arbetet med strategin inleddes 2024 med en medborgardialog om social hållbarhet i syfte att ta reda på vad invånarna i kommunen anser är viktigt för att kunna leva ett gott liv med god hälsa i Södertälje kommun. Medborgardialogen genomfördes i form av en digital enkät som kunde besvaras av personer från 13 år och uppåt. Tjänstepersoner i nyckelpositioner, från såväl kontoren i kommunförvaltningen som de kommunala bolagen, har därefter genom en arbetsgrupp och olika workshops deltagit i arbetet med att forma innehållet i strategin och göra prioriteringar utifrån ett Södertäljeperspektiv. En referensgrupp med chefer har använts för att förankra arbetet i ledningen. Strategin har förankrats hos kontor och bolag, samt genom remiss till nämnder och bolagsstyrelser, remiss till de kommunala råden och via fördjupad medborgardialog. Strategin har sedan fastställts av kommunfullmäktige.

En strategi är vägledande för beslut och styrning men tar inte någon detaljerad ställning till utförande, prioriteringar eller metoder. Den anger inte heller några detaljerade tidsplaner. Strategin innehåller övergripande fleråriga mål, inriktning och system för uppföljning av målen för det avgränsade området.

Strategi för social hållbarhet 2025–2030, dnr: 2023/000501

Fastställd av: Kommunfullmäktige 2025-05-26

Giltighet: 2030-12-31

Ansvar för uppföljning och revidering: Kommunstyrelsen

Dokumentansvar: Kommunstyrelsens kontor

Strategi för social hållbarhet 2025–2030 ersätter Folkhälsostrategi 2021–2024, dnr: KS 19/224

Innehållsförteckning

DEL 1: MÅL OCH ANSVAR 6

Önskat läge, målområden och mål	7
Kommunkoncernens ansvar för social hållbarhet	11
Målgrupper – möjligheter att bidra	12
Om social hållbarhet	14
Utgångspunkt i folkhälsa och mänskliga rättigheter	16

DEL 2: STRATEGISK INRIKTNING 22

Läsanvisning	23
1. En god start i livet – barn och unga i Södertälje har bra uppväxtvillkor	24
2. Lärande och utveckling i Södertälje – från förskola till arbetsliv	30
3. Ett demokratiskt och jämlikt Södertälje – där människors lika värde står i centrum	38
4. En plats för livskvalitet – goda livsmiljöer att växa i	44
5. Ett välmående Södertälje – god och jämlik hälsa genom livet	50
6. Ett tryggt Södertälje – fritt från våld	54

DEL 3: RAMVERK OCH DEFINITION 60

Global styrning	62
Nationell styrning	63
Regional styrning	66
Lokal styrning	67
Definitioner	69
Förteckning över bilagor	73
Referenser	74

Del 1

Mål och
ansvar

Önskat läge

Det önskade läget år 2030 är att alla kan leva och verka i ett jämställt och jämlikt Södertälje där invånarna lever ett gott liv med god hälsa. Södertälje är ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum. Invånarna känner tillit och förtroende till varandra och till kommunen. Invånarna känner sig trygga och inkluderade och är delaktiga i samhällsutvecklingen.

En god start i livet
– barn och unga i Södertälje har
bra uppväxtvillkor

Ett demokratiskt och jämlikt Södertälje
– där människors lika värde står i centrum

Ett tryggt Södertälje
– fritt från våld

Lärande och utveckling i Södertälje
– från förskola till arbetsliv

En plats för livskvalitet
– goda livsmiljöer att växa i

Ett välmående Södertälje
– god och jämlik hälsa genom livet

Målområden och mål i strategin pekar ut prioriterade områden där vi gemensamt i kommun-koncernen behöver jobba för en förflyttning för att nå önskat läge till år 2030.

1. En god start i livet

– barn och unga i Södertälje har bra uppväxtvillkor

Mål:

- A. Varje barn lever i ekonomisk trygghet
- B. Varje barn har en trygg och stödjande hemmiljö
- C. Varje barn och ungdom har en aktiv fritid

2. Lärande och utveckling i Södertälje

– från förskola till arbetsliv

Mål:

- D. Varje barn har tillgång till förskoleverksamhet av hög kvalitet på lika villkor
- E. Varje elev har en trygg och framgångsrik skolgång
- F. Varje invånare i arbetsför ålder är i sysselsättning

3. Ett demokratiskt och jämlikt Södertälje

– där människors lika värde står i centrum

Mål:

- G. Varje invånare har goda möjligheter till inflytande och till att vara delaktig i samhällets utveckling
- H. Varje invånare har förtroende för kommunen och tillit till andra
- I. Södertälje är en öppen och inkluderande kommun där varje invånares rättigheter tillgodoses och alla ges likvärdiga möjligheter

4. En plats för livskvalitet

– goda livsmiljöer att växa i

Mål:

- J. Varje invånare har goda boendeförhållanden
- K. Varje invånare lever i en god närmiljö

5. Ett välmående Södertälje

– god och jämlik hälsa genom livet

Mål:

- L. Varje invånare har goda förutsättningar för hälsa och välmående
- M. Södertälje är en kommun fri från skadligt bruk och beroende

6. Ett tryggt Södertälje

– fritt från våld

Mål:

- N. Varje invånare har en trygg boende- och närmiljö
- O. Varje invånare lever fritt från våld och hot om våld

Kommunkoncernens ansvar för social hållbarhet

Kommuner bär genom sina offentliga åtaganden ett stort ansvar för den sociala hållbarheten. Till exempel genom arbetet med skola, omsorg, socialtjänst, samhällsplanering och kultur och fritid.

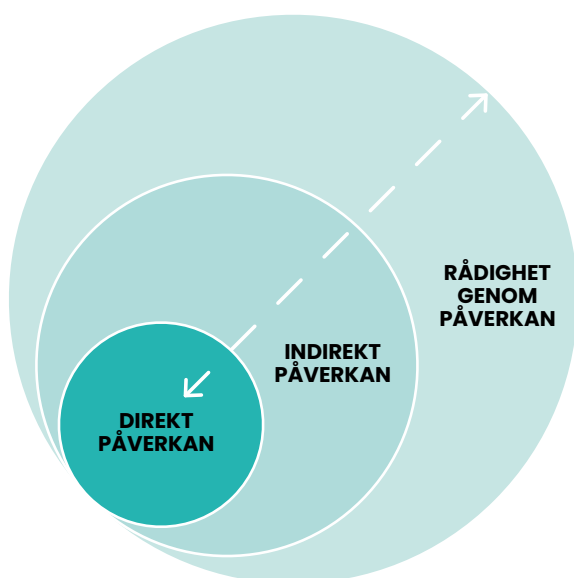
Strategi för social hållbarhet 2025–2030 har framför allt fokus på vad kommunkoncernen kan göra för att bidra till och skapa samhällseliga förutsättningar för ett socialt hållbart samhälle i Södertälje kommun. Andra aktörer i samhället så som staten, regionerna, näringslivet, civilsamhället, akademien och invånarna själva har emellertid också viktiga roller i att verka för en socialt hållbar utveckling. Kommunkoncernens samverkan med andra intressenter i samhället är av stor betydelse. Det är av högsta vikt att kommunkoncernen är en aktiv och drivande part i denna samverkan. Kommunkoncernen behöver vara lyhörd för andra aktörers engagemang och om möjligt stötta initiativ som går i linje med det önskade läget. Därtill är det viktigt att de prioriterade områdena och målen i strategin är kända för dessa aktörer.

Strategi för social hållbarhet 2025–2030 ägs av Södertälje kommunkoncern utifrån varje medarbetares och förtroendevalds roll och möjlighet att påverka. Alla i kommunkoncernen har ansvar att utifrån sin roll bidra till att tillsammans med andra jobba mot målen i strategin. Arbetet behöver vara långsiktigt och tvärsektoriellt och bygga på samverkan inom kommunkoncernen – alltid med invånarnas bästa för ögonen. Det behöver även omfatta samverkan med externa aktörer.

Arbetet med att genomföra åtgärder för att nå det önskade läget sker inom ordinarie verksamhetsprocess. Nämnder och bolagsstyrelser har ansvar att ge förutsättningar för ledningen på kontor och bolag att integrera och implementera målen i strategin i verksamhetsplaner och affärsplaner samt att efterfråga uppföljning av resultat. Arbetet följs upp av verksamheten och framdriften och effekten av arbetet summeras av kommunstyrelsens kontor och rapporteras till kommunfullmäktige.

Målgrupper – möjligheter att bidra

Kommunkoncernen kan påverka det önskade läget såväl direkt som indirekt. Kommunen har huvudansvar för till exempel skola, omsorg och socialtjänst vilket innebär att kommunkoncernen direkt kan påverka människors livsvillkor. Kommunkoncernen har möjlighet att indirekt påverka det önskade läget genom exempelvis ansvaret för samhällsplanering och arbetet med kultur- och fritidsverksamheter och har möjlighet att ge förutsättningar för invånarna att kunna leva så hälsosamt som möjligt. Figuren nedan visar exempel på kommunkoncernens möjligheter att påverka på olika nivåer. Ju längre ut i cirkeln desto svårare är det att se och mäta effekten men trots det kan kommunkoncernen påverka utvecklingen.

DIREKT PÅVERKAN

Se till att alla invånare som berörs av kommunens huvudsakliga verksamheter får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda.

T.ex. säkerställa rätten till utbildning genom ansvaret för skolan, rätten till en god hälsa genom ansvaret för äldreomsorg, rätten till grundläggande behov såsom vatten, bostad, el och värme.

INDIREKT PÅVERKAN

Skapa förutsättningar som bidrar till goda livsvillkor och levnadsvanor.

T.ex. främja fysisk aktivitet genom god tillgång till gång- och cykelvägar, förebygga

skadligt bruk genom informationsinsatser, verka för ökad delaktighet genom valfrämjande åtgärder, bidra till ökade arbetstillfällen genom att säkra ett gott företagsklimat.

RÅDIGHET GENOM PÅVERKAN

Påverka andra aktörer (regionalt, nationellt) för ökad social hållbarhet.

T.ex. genom nätverk, samarbeten, forskningsprojekt.

I strategi för social hållbarhet utgår arbetet från tre målgrupper för att tydliggöra vilken roll, och därmed vilket ansvar och möjlighet kommunkoncernen har i arbetet med att förbättra den sociala hållbarheten. De tre målgrupperna är invånare, leverantörer och samhälle och näringsliv.

→ **Invånare** – kommunkoncernen levererar varje dag mängder med tjänster och produkter till kommuninvånarna via till exempel barnomsorg, skola, äldreomsorg, socialtjänst, kultur- och fritidsverksamhet, bostadsförsörjning, vatten, el, värme, stadsnät och återvinning. Kommunkoncernen är även ägare av mark, fastigheter och anläggningar i kommunen och ansvarar för lekplatser, utegym och grönområden. Därmed har kommunkoncernen en central roll i att direkt påverka invånarna genom att erbjuda tjänster och produkter som svarar upp mot Agenda 2030. Indirekt har kommunkoncernen också möjlighet att påverka invånarnas livsvillkor och hälsa, t.ex. genom utbyggnad av cykelvägar, vilket underlättar för invånarna att agera på ett sätt som främjar en god hälsa. Ökad kunskap i såväl den egna organisation som bland invånarna stärker också möjligheterna att nå det önskade läget. Kommunkoncernens styrka ligger i möjligheterna att skapa delaktighet och medvetande hos medborgare genom t.ex. utbildning och riktade insatser. Inom kommunuppdraget ingår även att ha tillsyn och prövning av verksamheter som kan bidra till framdrift i dessa frågor.

→ **Samhälle/näringsliv** – genom att vara med i utvecklingen, utöver det som sker i den egna verksamheten och på den geografiska platsen, kan kommunkoncernen påverka samhällets syn på vad som är möjligt. Detta kan vara genom att starta, utveckla och medverka i partnerskap, samarbeten, innovationer samt att vara en pådrivande aktör gentemot nationella instanser, lagförslag mm. Det bidrar också till att skapa förutsättningar för kommunkoncernen att ständigt vara en ändamålsenlig och uppdaterad organisation som verkar för invånarnas bästa, likväl som för näringslivet och organisationer.

→ **Leverantörer** – med leverantörer avses i denna strategi de aktörer som kommunkoncernen köper in tjänster och produkter av. Kommunkoncernen använder kravställning gentemot leverantörer som ett verktyg för att nå det önskade läget. Många av de varor som offentlig sektor köper in tillverkas i komplexa leveranskedjor i länder där det finns betydande hållbarhetsrisker när det gäller mänskliga rättigheter, arbetares rättigheter, miljöskydd och korruption. Genom att säkerställa goda arbetsvillkor, rättvisa löner och en säker arbetsmiljö har leverantörer en viktig roll i att verka för social hållbarhet.

Leverantörer kan även bidra till social hållbarhet genom att aktivt arbeta för att öka mångfalden och inkluderingen till exempel genom att anställa personer som står utanför arbetsmarknaden. Leverantörer kan också utveckla och erbjuda produkter och tjänster som säkerställer att tillgängligheten tillgodoses, till exempel kan det röra sig om läromedel, fysiska miljöer eller information via en webbplats. Leverantörer kan också bidra till ökad jämställdhet, till exempel genom att anställa kvinnor inom en mansdominerad bransch men även genom att ta hänsyn till både mäns och kvinnors behov i den produkt eller tjänst som levereras.

Om social hållbarhet

Social hållbarhet är en av tre dimensioner som tillsammans med ekologisk och ekonomisk hållbarhet krävs för en hållbar utveckling. Ett socialt hållbart samhälle kan definieras som ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Det är ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen¹.

Arbete för social hållbarhet har tydlig koppling till flera av FN:s globala hållbarhetsmål, som finns formulerade i Agenda 2030. Genom Agenda 2030 har världens länder åtagit sig att från och med 2016 till 2030 utrota fattigdomen och hungern överallt, att bekämpa ojämlikheter inom och mellan länder, att bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen, att skydda de mänskliga rättigheterna och främja jämställdhet och kvinnor och flickors egenmakt, att säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Världens länder har också beslutat att skapa förutsättningar för en inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och anständigt arbete för alla med hänsyn till olika nivåer av nationell utveckling och kapacitet. I den politiska deklaration som är en av delarna i Agenda 2030, fastställs att agendan är förankrad i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och dess efterföljande konventioner².

Människors hälsa och välbefinnande hänger ihop med samtliga mål i Agenda 2030. Som figuren till höger illustrerar, belyser målen på olika sätt underliggande orsaker till hälsa och ohälsa samt de välfärdssystem som har betydelse för folkhälsan³.

Enligt Mötesplats social hållbarhet, som drivs av Sveriges Kommuner och Regioner och Folkhälsomyndigheten i samverkan, är en förutsättning för social hållbarhet att det råder samsyn kring vad ett välfärdssamhälle ska erbjuda och att det som erbjuds:

- tillgodoser alla människors grundläggande behov och att de mänskliga rättigheterna säkerställs
- bidrar till att alla människor är inkluderade – oavsett kön, utbildnings- och inkomstnivå, social status, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, bostadsort, sexuell läggning, könsöverskridande identitet och uttryck, ålder och funktionsnedsättning
- anpassas och utformas utifrån de grupper som har störst behov⁴

Utgångspunkt i folkhälsa och mänskliga rättigheter

Strategi för social hållbarhet 2025–2030 har en tydlig utgångspunkt i den nationella folkhälsopolitikens målområden. Dessa målområden konkretiserar och synliggör de samhällsliga förutsättningar som bidrar till en god och jämlik hälsa⁵.

En god och jämlik hälsa – åtta målområden

Källa till bild: Folkhälsomyndigheten

I Strategi för social hållbarhet 2025–2030 förtydligas kopplingen mellan social hållbarhet och säkerställandet av de mänskliga rättigheterna. Förutom att ett människorättsperspektiv ska genomsyra kommunkoncernens arbete med samtliga mål i Strategi för social hållbarhet 2025–2030 finns ett specifikt mål i strategin att Södertälje är en öppen och inkluderande kommun där varje kommuninvånarens lika rättigheter och möjligheter tillgodoses.

Folkhälsa

Världshälsoorganisationen WHO beskriver hälsa som ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. WHO:s övergripande mål är att alla människor ska uppnå högst möjliga hälsa⁶. Fysisk hälsa handlar om hur kroppen mår. Psykisk hälsa handlar om hur vi mår känslomässigt, fungerar i vardagen och klarar livets upp- och nedgångar. Social hälsa handlar om våra relationer till andra människor. För att må bra behöver vi känna sammanhang, bli bekräftade och tillhöra en gemenskap. Hälsa handlar alltså om att må bra och känna välbefinnande, med koppling till såväl kropp och psyke som relationer.

Folkhälsa är ett samlingsbegrepp för hela befolkningens hälsotillstånd. Det tar hänsyn till såväl nivån på hälsan som fördelningen av hälsan. En god folkhälsa innebär att hälsan ska vara så god som möjligt och så jämnt fördelad som möjligt bland olika grupper i samhället.⁷

Hälsan i befolkningen beror på faktorer som individer själva bär på och samspelen bland dessa. Det kan till exempel handla om genetiska faktorer, livsvillkor, levnadsförhållanden och levnadsvanor. Hälsan i befolkningen påverkas också av politiska beslut, samhällets organisation och resurser, individens förutsättningar att fatta beslut som gynnar hälsan samt åldersstrukturen i befolkningen. Sammantaget kan man säga att hälsa i befolkningen formas genom ett samspel mellan individ och samhälle. De olika faktorer som påverkar hälsa är sammankopplade, förstärker varandra och samspelar genom hela livet.⁸

Foto: Pontus Orre

Ojämlighet i hälsa kan beskrivas som systematiska skillnader i hälsa mellan olika grupper av människor. Att grupper av människor har olika tillgång till resurser som påverkar hälsan är anledningen till att ojämlikhet uppstår. Det kan till exempel handla om resurser som utbildning, arbete och försörjning. Skillnader i resurser påverkar risken samt mottagligheten för ohälsa, motståndskraften mot ohälsa samt sociala och ekonomiska konsekvenser av ohälsa. Resurserna är sammankopplade, förstärker varandra och samspelar genom hela livet. Med mer jämlika livsvillkor och mer jämlika resurser blir hälsan mer jämlik.⁹

Diskriminering

Sverige har sju lagstadgade diskrimineringsgrunder; etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning, ålder, kön, könsidentitet eller könsuttryck, religion eller annan trosuppfattning samt sexuell läggning.

Europakonventionens diskrimineringsgrunder är också en del av svensk lag. Diskrimineringsgrunderna fastställs i artikel 14 om förbud mot diskriminering och innebär att rättigheterna i konventionen ska säkerställas utan diskriminering på någon grund såsom kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åsikt, nationellt eller socialt ursprung, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt.

Insatser för att förbättra folkhälsan bör vara riktade till hela befolkningen. Samtidigt bör de anpassas både i omfattning och utformning så att de tar särskild hänsyn till behov som finns i grupper där risken för sämre hälsa är hög.¹⁰

Mänskliga rättigheter

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna består av 30 artiklar som gemensamt uttrycker de grundläggande och universella fri- och rättigheterna. Förklaringen är inte juridiskt bindande men är utgångspunkten för många juridiskt bindande avtal.¹¹

Mänskliga rättigheter sätter och upprätthåller gränser för vad som inte får göras mot någon människa och vad som måste göras för varje människa. De mänskliga rättigheterna är allmängiltiga och får aldrig fråntas någon. De är ömsesidigt beroende av varandra och odelbara, vilket innebär att de inte ska rangordnas eller behandlas isolerat.

Sveriges grundlagar skyddar ett flertal av de medborgerliga och politiska rättigheterna. Sverige har anslutit sig till de flesta av FN:s konventioner och det innebär att våra lagar ska vara i överensstämmelse med dessa. Europakonventionen är i sin helhet en del av svensk lagstiftning. Från och med den 1 januari 2020 gäller även Barnkonventionen som

svensk lag. Några av de konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige har anslutit sig till:

- Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen)
- Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
- Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter
- Internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor
- Konventionen om barnets rättigheter
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter
- Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk

Källa: Regeringen¹²

Alla länder som har undertecknat konventioner, stadgar eller lagar om mänskliga rättigheter är ansvariga för att de följs. Det yttersta ansvaret i Sverige har regeringen och riksdagen, men alla offentliga verksamheter har en skyldighet att se till att alla människor som berörs av deras verksamhet får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. De offentliga verksamheterna är så kallade skyldighetsbärare. För att de mänskliga rättigheterna ska garanteras måste skyldighetsbärarna – på såväl nationell och regional som lokal nivå – respektera, skydda, uppfylla och främja de mänskliga rättigheterna.

De mänskliga rättigheterna kan delas in i medborgerliga och politiska rättigheter samt i ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Medborgerliga och politiska rättigheter som har nära koppling till kommunens verksamhet är exempelvis rätten till skydd mot diskriminering, rätten till yttrandefrihet, rätten till rättssäkerhet och rätten till fria val. Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, som innebär att människor tillförsäkras tillgång till bland annat mat, vatten, boende, utbildning och grundläggande hälso- och sjukvård, har också mycket att göra med den kommunala verksamheten.

Barnrätt

I och med att barnkonventionen är svensk lag har barnrätten en särställning inom mänskliga rättigheter i Sverige. Utgångspunkten i barnkonventionen är att barn är i behov av särskilt skydd och stöd.

Alla artiklarna i barnkonventionen är lika mycket värda men konventionen har fyra grundartiklar som tillsammans uttrycker barnkonventionens barnsyn. De fyra grundartiklarna ska användas som komplement till varandra samt som hjälp vid tolkningen av övriga artiklar.

Med barn menas – i enlighet med artikel 1 i barnkonventionen – varje människa under 18 år (om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet). När vi pratar om barnrätt används ibland begreppet barn och unga, det är för att förtydliga att barnrätt inte bara gäller för små barn, barnrätten omfattar alla under 18 år.

Barnkonventionen gäller alla barn som befinner sig i Sverige. Det gäller oavsett om ett barn är medborgare, har tillfälligt uppehållstillstånd, är asylsökande, EU-medborgare eller vistas i Sverige utan tillstånd.¹³

Under 2024 fattades ett beslut i förvaltningen om att en barnkonsekvensanalys ska göras på alla ärenden av övergripande karaktär. En barnkonsekvensanalys har gjorts på Strategi för social hållbarhet men det är viktigt att komma ihåg att egna barnkonsekvensanalyser kommer behöva göras för insatserna i strategin.

Barnkonventionen lyfter genom olika artiklar upp skydd för olika grupper av barn, exempelvis barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, barn som utsatts för olika former av fysiskt eller psykiskt våld, barn med funktionsnedsättning samt omhändertagna barn. I arbetet med barns rättigheter är det viktigt att ta hänsyn till olika grupper av barn, dess olika konkurrerande intressen och heterogeniteten mellan samt inom grupper.

Del 2

Strategisk
inriktning

Läsanvisning

Den strategiska inriktningen innefattar ett avsnitt per målområde. Varje målområdesavsnitt inleds med en bakgrundstext, som beskriver målområdets kontext på en övergripande nivå. Starten på målområdet visar även på kopplingen till globala mål i Agenda 2030 och mänskliga rättigheter.

Därefter specificeras målen inom respektive målområde. Tillsammans med varje mål följer exempel på hur kommunens möjligheter att nå målet kan stärkas.

I den strategiska inriktningen inkluderas även ett urval av synpunkter från den medborgardialog som har genomförts som en del av arbetet med strategin.

1. En god start i livet

– barn och unga i Södertälje har bra uppväxtvillkor

Arbete med målområdet bidrar till uppfyllande av globala mål:

Arbete med målområdet bidrar till säkerställande av mänskliga rättigheter

Barnkonventionen, exempelvis:

- Art 6. Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling
- Art 18. Barnets föräldrar eller vårdnadshavare har gemensamt huvudansvar för barnets uppfostran och utveckling, med statens stöd
- Art 26. Barn har rätt till social trygghet
- Art 31. Barn har rätt till lek, vila och fritid

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, exempelvis:

- Art 25. Var och en har rätt till en levnadsstandard tillräcklig för den egna och familjens hälsa och välbefinnande.

Goda livsvillkor tidigt i livet är viktiga förutsättningar för att skapa en grund för hälsa och välbefinnande hos barn och unga. En god start i livet är därför viktigt för att alla barn ska få grundläggande förutsättningar att utveckla kognitiva, emotionella, fysiska och sociala förmågor.¹⁴

Genom att barn tidigt formar en nära relation till sina vårdnadshavare utvecklar de förmågan att känna tillit, kärlek och medkänsla, och stärker därmed deras möjligheter att skapa goda relationer till andra.¹⁵ Om en trygg relation saknas, eller om våld, psykisk ohälsa eller

bristande omsorg förekommer, kan det skada grunden för en god psykisk och fysisk hälsa hos barnet.¹⁶

Likaså är trygga ekonomiska förutsättningar och en stabil boendesituation grundläggande trygghetsfaktorer för alla barn, och bidrar även till barnets möjligheter att orientera sig utanför hemmet. Ensamstående föräldrar och samboende föräldrar med låg inkomst är grupper som ofta har det svårt ekonomiskt. Det kan uttrycka sig i allt från att kunna tillhandahålla näringsriktig mat till att ha råd att betala för

barnens fritidsaktiviteter.¹⁷ Att bo trångt kan påverka barn genom att det kan skapa stress, konflikter, svårigheter att sova och ge sämre skolresultat.¹⁸

Allteftersom barnet växer och blir mer självständigt, blir den fysiska och sociala miljön utanför hemmet allt viktigare.¹⁹ Tillgången till meningsfulla fritidsaktiviteter är därför viktig, både för att uppmuntra olika intressen och skapa ett driv att utforska, att vara social i olika sammanhang, men också för att förebygga framtida utanförskap.^{20 21}

Forskning visar att fritidsaktiviteter främjar barns och ungdomars personliga utveckling. Det gäller såväl psykisk som fysisk hälsa samt för sociala och kognitiva förmågor.²² Oavsett social kontext har fritidsaktiviteter en viktig roll för ungdomars positiva utveckling.²³ Tillgången till fritidsaktiviteter har även en positiv inverkan på skolresultat. Aktiverade barn och ungdomar stärker samhörighetskänslan och bidrar till generationsmöten, vilket även kan bidra till trygghet.

Foto: Pontus Orre

Mål A: Varje barn lever i ekonomisk trygghet

För att förbättra situationen för de barn som lever i familjer i ekonomisk utsatthet i kommunen behöver strukturella satsningar göras i Södertälje. Kommunkoncernen behöver fortsatt arbeta för en ökad sysselsättningsgrad, att matcha arbetskraft med de arbeten som finns och att bidra till att de som befinner sig utanför arbetsmarknaden blir anställningsbara.

Ett tydligt sätt för kommunen att arbeta mot fattigdom är att satsa på förskolan. En förskola av hög kvalitet möjliggör utbildning och arbete för vårdnadshavare samtidigt som den blir en arena för socialisering, integration och språkutveckling för barnet, vilket gynnar barnets möjligheter att senare i livet ta sig ur ekonomisk utsatthet. Hit hör också tidiga språkutvecklande och jämställdhetsskapande insatser.

Goda, sunda och ekonomiskt tillgängliga boendemiljöer är en mänsklig rättighet och något som kommunen behöver säkerställa för alla barn. Tillgången till samhällsservice och bibliotek bör prioriteras. Kostnadsfria arenor och grönytor bör tillgängliggöras för fritidsaktiviteter.

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser
- Kommunens budget- och skuldrådgivning
- Ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet med ekonomiskt bistånd
- Utdelning av medel från sociala hjälpfonden
- Arbetet med att utlokalisera kommunal samhällsservice, t.ex. bibliotek

Vad tycker du är de största utmaningarna för att kunna leva ett gott liv med god hälsa i Södertälje kommun?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

"Många har det svårt med ekonomin och kanske till och med står utanför samhället"

Mål B: Varje barn har en trygg och stödjande hemmiljö

Kommunen behöver stötta föräldrar och andra vårdnadshavare för att alla barn ska få goda förutsättningar till en bra start i livet. Föräldrar har en nyckelroll för att barn ska få goda uppväxtvillkor, och en god relation mellan barn och vårdnadshavare minskar risken för hälsorelaterade problem och riskbeteenden hos barnen. Det kan exempelvis handla om insatser för att stärka föräldrarollen, föräldrastöd kopplat till förskola och skola, språkutvecklande och förtroendeskapande insatser.

De flesta vårdnadshavare har någon gång behov av stöd i sitt föräldraskap. Kommunen behöver därför kunna ge stöd där så behövs så att vårdnadshavares sociala och pedagogiska förmågor gynnar barnets utveckling. Föräldraskapsutbildning är till exempel ett sätt att främja föräldrars möjligheter att ge ett bra stöd till sina barn. Det är viktigt att varje barn ges likvärdiga förutsättningar till en god hemmiljö, barnomsorg och skolgång för att ge alla så goda förutsättningar i livet som möjligt.

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Stöd till föräldrar i deras föräldraroll genom t.ex. familjecentralerna
- Arbetet med föräldraskapsutbildningar
- Väl fungerande samverkan mellan skola och socialtjänst
- Närvarofrämjande arbete i förskola och skola
- Stöd till vårdnadshavare som behöver hjälp att stödja barnens skolgång
- Språkutvecklande arbete
- Informationsinsatser för att främja förtroendet för kommunens verksamheter
- Socialtjänstens arbete med barn- och ungdomsvård och familjerådgivning

Mål C: Varje barn och ungdom har en aktiv fritid

Kommunen behöver tillhandahålla grönytor, offentliga platser, lokaler och anläggningar som lämpar sig väl för fritidsaktiviteter. Det gäller hela kommunen, men särskilt där trångboddheten är hög och behovet av kostnadsfria arenor är som störst. Det kan exempelvis handla om att skapa möjligheter för spontan och organiserad idrott och kultureller aktiviteter genom att öka nyttjandegraden av kommunala lokaler. Andra insatser kan vara att tillhandahålla kostnadsfria aktiviteter, skapa ytor för olika användningsområden, och att verka för att tillgången till bibliotek är god.

Sett till den offentliga miljön behöver kommunen se till att den är trygg för alla barn och unga att vistas i. Utifrån förutsättningarna i olika delar av kommunen kan det finnas behov av platsspecifika och varierade lösningar. Utformningen kan med fördel anpassas utifrån lokala behov och i dialog med aktörer inom civilsamhället, exempelvis föreningar. Personal som arbetar med barn och ungdomar behöver också ha stöd och utbildning för att bidra till en bra och meningsfull fritid såväl som för att hjälpa och stödja där det behövs.

Föreningslivet spelar en stor roll för barn och ungas fritid. För kommunen är det därför viktigt att stödja och främja föreningars arbete för att vara inkluderande, jämlika, jämställda, relevanta och livskraftiga.

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Stöd till föreningar och studieförbund för att stimulera ett rikt utbud av kultur-, idrott- och fritidsaktiviteter i hela kommunen
- Insatser för att främja ett jämlikt och jämställt deltagande i organiserade fritidsaktiviteter
- Fritidsgårdar som erbjuder trygga, utvecklande och välkomnande mötesplatser
- Skapa förutsättningar för en diversifierad meningsfull fritid
- En kulturskola med ett brett utbud som arbetar uppsökande och för att finnas tillgänglig på flera platser i kommunen
- Trygga och attraktiva offentliga rum och mötesplatser som passar för olika aktiviteter olika tider på dygnet
- Anpassa utformning av bostadsnära miljöer efter barn och ungas behov
- Bibliotek som erbjuder mötesplatser och ger möjligheter till delaktighet i kulturlivet
- Upphandling av varor och tjänster där t.ex. jämställdhet, barnrätt och tillgänglighet kan beaktas
- Samverkan med civilsamhället
- Telgekoncernens initiativ att stärka barn och ungas tillgänglighet till föreningslivet

Vad är det särskilt viktigt att Södertälje kommun gör för att du och andra invånare ska kunna leva ett gott liv med god hälsa?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

”Erbjuda ett rikt och varierat utbud av fritidsaktiviteter till så lågt pris som möjligt”

Något område du skulle vilja att kommunen jobbar med framöver?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

”Aktiviteter för ungdomar är otroligt viktigt”

”Öka möjligheterna för fritidssysselsättning för barn och unga, prioritera fritidsgårdar, fotbollsskolor, gymnastik, badmöjligheter och så vidare som inte kostar så mycket för föräldrarna”

2. Lärande och utveckling i Södertälje

– från förskola till arbetsliv

Arbete med målområdet bidrar till uppfyllande av globala mål

Arbete med målområdet bidrar till säkerställande av mänskliga rättigheter

Barnkonventionen, exempelvis:

- Art 6. Barns rätt till liv, överlevnad och utveckling
- Art 28. Barns rätt till utbildning

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, exempelvis:

- Art 23. Var och en har rätt till arbete
- Art 26. Var och en har rätt till utbildning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, exempelvis:

- Art 24. Utbildning
- Art 27. Arbete och sysselsättning

Jämställdhetspolitiken, exempelvis:

- Mål 3. Jämställd utbildning

Utbildning spelar en grundläggande roll i att bidra till en god folkhälsa och ett jämlikt samhälle. Lärande har även en stark inverkan på den personliga utvecklingen och möjligheten att skapa förutsättningar för ett gott liv. Det finns ett dubbelriktat samband mellan lärande och hälsa. En god hälsa främjar lärandet samtidigt som en framgångsrik skolgång har positiva effekter på hälsa och välbefinnande.²⁴ Forskning visar till exempel att högutbildade som grupp tenderar att ha bättre hälsa än lågutbildade.²⁵

Kunskaper och kompetenser förvärvade genom utbildning bidrar även till att stärka psykologiska och sociala resurser.²⁶ Förskolan är till exempel en central del av barnens lärande och utveckling. Den ger social och språklig träning, stimulans och kan också utgöra en viktig arena för integration.²⁷

Inte minst spelar utbildning en avgörande roll i förutsättningar till arbete. Utbildning är av stor vikt för att komma in på arbetsmarknaden men också vad gäller möjligheterna att vara kvar på arbetsmarknaden.²⁸

Foto: Skandinav Bildbyrå/Johnér

Sysselsättning är en viktig förutsättning för människors välmående. Att ha ett arbete skapar en känsla av meningsfullhet, delaktighet i samhället och inte minst medel för att ha en god levnadsstandard. Även sambandet mellan arbete och hälsa är dubbelriktat. Arbete är för de flesta individer den huvudsakliga

källan till inkomst och därmed en god levnadsstandard, vilket i sin tur påverkar hälsan och välbefinnandet. Arbetslöshet kan i sin tur öka risken för hjärt-kärlsjukdomar, psykisk ohälsa, ohälsosamma levnadsvanor och dödlighet. Samtidigt kan ohälsa öka risken för arbetslöshet.²⁹

Mål D: Varje barn har tillgång till förskoleverksamhet av hög kvalitet på lika villkor

Södertälje kommun behöver verka för att varje barn i kommunen har tillgång till förskoleverksamhet av hög kvalitet på lika villkor. Barn i förskolan har rätt att med samma möjligheter och på lika villkor lära, leka och utvecklas oavsett bakgrund och förutsättningar. Förskolans utbildning ska lägga grunden för ett livslångt lärande och vara lärorik, trygg och lustfylld för alla barn som deltar. En likvärdig förskola av hög kvalitet kan förbättra barnets hälsa ur ett såväl kort som långt perspektiv.

Den utbildning barnen får i förskolan lägger en viktig grund för att resten av skolgången blir framgångsrik. Därför behöver förskolans verksamhet verka för att ge varje barn förutsättningar att lyckas med skolgången. En central aspekt är att förskolan lyckas med sitt uppdrag att stödja barnen i att utveckla förkunskaper. En god och ständigt förbättrad måluppfyllelse sett till förskolans undervisning kan betraktas som en central indikation på att kvaliteten i verksamheten är hög.

En viktig faktor för språkutveckling och annan kunskapsinhämtning är att barnen vistas regelbundet i förskolan. Det är därför viktigt att främja en kontinuerlig närvaro för att barnen ska kunna tillgodogöra sig undervisningen fullt ut. Förskolans fysiska miljö är också av vikt utifrån flera aspekter, såväl psykosociala som ur ett tillgänglighetsperspektiv. De utrymmen som barn och personal vistas i ska vara trygga, säkra och tillgängliga för alla. Den fysiska miljön såsom skolgårdar bör även skapa förutsättningar för rörelse, utveckling och lärande. Utemiljöer kan också vara särskilt betydelsefulla för barn som mer sällan ges möjlighet att vistas utomhus i vardagen. Utformningen av dessa miljöer har därmed en betydande roll för barnens välmående och utveckling.

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Ansvar för att planera, leda och följa upp kommunal förskoleverksamhet
- Tillsyn av fristående förskoleverksamhet
- Arbetet med arenor som förstärker lärandet, inom exempelvis naturvetenskap och teknik
- Planering, byggnation och underhåll av fastigheter och utemiljöer inom förskoleverksamhet
- Arbetet med kompetensutveckling
- Språkutvecklande arbete i kommunkoncernens verksamheter
- Samverkan mellan skolformer för en trygg och bra övergång mellan skolformer
- Information till föräldrar om förskolans verksamhet via t.ex. familjecentraler

Vad är viktigt för dig i din vardag för att du ska kunna leva ett gott liv med god hälsa i Södertälje kommun?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

“En förskola med goda resurser för alla barn.”

Vad är särskilt viktigt att Södertälje kommun gör för att du och andra invånare ska kunna leva ett gott liv med god hälsa?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

“Satsa på förskolor, skolor, fritids, fritidsgårdar och allt som har med barn och unga att göra.”

Mål E: Varje elev har en trygg och framgångsrik skolgång

Kommunen måste säkerställa att varje elev i grundskola och gymnasieskola har en framgångsrik skolgång och når de uppsatta målen för utbildningen. Var och en ska ges förutsättningar för att utveckla kunskaper och kompetenser, tillgodogöra sig en god utbildning och uppnå goda skolresultat.

Kunskaper i svenska är en nyckelfaktor för en framgångsrik skolgång. Kommunen behöver därför fortsatt arbeta med språkutvecklande insatser, och även med det närvarofrämjande arbetet. Frånvaro innebär sämre möjligheter att uppnå kunskapskrav och fullgöra utbildningen. Långvarig frånvaro innebär även en risk att elever hamnar utanför den sociala gemenskapen samt ökad risk för en negativ inverkan på hälsan.

Utbildning och en framgångsrik skolgång är en av de viktigaste nycklarna till en trygg och meningsfull framtid. En viktig grund för möjligheter i arbetslivet är genomförda gymnasiestudier.³⁰ Kommunen behöver därför fortsatt arbeta för att fler unga blir behöriga till gymnasiet och fullföljer en gymnasieutbildning.

Kommunen behöver också fortsätta trygghetsarbetet i skolan. Varje elev ska kunna vistas i en inkluderande, trygg och stödjande lärandemiljö, fri från diskriminering och kränkande behandling. Det är en grundläggande förutsättning för att trivas och må bra liksom för lärandet och möjligheterna att nå målen med utbildningen.

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Ansvar för att planera, leda och följa upp kommunal grundskola, gymnasieskola, anpassad grundskola, anpassad gymnasieskola och skolbarnomsorg
- Aktivitetsansvaret för ungdomar mellan 16 och 19 år
- Arbetet med arenor som förstärker lärandet inom exempelvis naturvetenskap och teknik
- Planering, byggnation och förvaltning av utbildningsverksamheters fastigheter och tillhörande utemiljöer
- Arbetet med kompetensutveckling
- Medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser via arbetet i elevhälsans verksamhet
- Språkutvecklande arbete i kommunkoncernens verksamheter

**Vad är viktigt för dig i
din vardag för att du
ska kunna leva ett
gott liv med god hälsa
i Södertälje kommun?**

Citat från medborgardialog
om social hållbarhet,
Södertälje kommun 2024.

"En skola
där alla
lyckas bra."

Mål F: Varje invånare i arbetsför ålder är i sysselsättning

Kommunen behöver på olika sätt verka för att bidra till en inkluderande arbetsmarknad i Södertälje där varje kommuninvånare som är i arbetsför ålder och kan arbeta är i sysselsättning. Kommunen behöver verka för att överbrygga hinder för olika gruppers möjligheter på arbetsmarknaden. Till exempel är unga vuxna, personer med funktionsnedsättning och långtids-sjukskrivna grupper som tenderar att hamna utanför arbetsmarknaden. Andra exempel är utrikes födda kvinnor och personer som lever med våld i nära relation.

Fortsatt arbete med utbildningsinsatser är av vikt för att stärka möjligheterna till sysselsättning. Kommunkoncernen behöver också fortsatt arbeta med språkfrämjande insatser för att stärka förutsättningarna för vidare studier och arbete.

En nära samverkan med andra aktörer i samhället, såsom lärosäten, näringsliv och myndigheter, bör prioriteras för att skapa jämlika möjligheter till sysselsättning. Näringslivet har en nyckelroll i att främja en ökad sysselsättning i kommunen där lokala företag är avgörande för att skapa arbetstillfällen och därmed bidra till en inkluderande arbetsmarknad. Genom partnerskap där offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle samverkar kan stödjande insatser ge företag möjlighet att anställa personer med olika förutsättningar.

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Arbetet med studie- och yrkesvägledning
- Främjandet av ett starkt lokalt näringsliv och näringslivsinriktad kompetensförsörjning
- Telgekoncernens arbete med att stärka arbetslösa unga vuxnas och utrikesfödda kvinnors position på arbetsmarknaden
- Arbetet med att erbjuda och ordna feriepraktik för unga i kommunen
- Ansvar för utbildningsverksamhet såsom SFI och vuxenutbildning
- Stöd till personer utanför arbetsmarknaden genom bland annat arbetsrehabilitering, arbetsträning och andra sociala insatser som stöttar till egen försörjning
- Upphandling av varor och tjänster där t.ex. jämställdhet och sysselsättningskrav kan beaktas
- Samverkan med myndigheter, lärosäten, civilsamhälle och näringsliv

Något område du skulle vilja att Södertälje kommun jobbar med framöver?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

"Satsa på jobb och utbildning som ett sätt att minska sociala ekonomiska klyftor"

"Minska arbetslösheten"

3. Ett demokratiskt och jämlikt Södertälje

– där människors lika värde står i centrum

Arbete med målområdet bidrar till uppfyllande av globala mål

Arbete med målområdet bidrar till säkerställande av mänskliga rättigheter

Barnkonventionen, exempelvis

- Art 12. Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad
- Art 30. Barn som tillhör en minoritet eller ursprungsbefolkning har rätt att utöva sin kultur, religion och sitt språk

Jämställdhetspolitiken, exempelvis:

- Mål 1. En jämn fördelning av makt och inflytande

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, exempelvis:

- Art 7. Alla är lika inför lagen och är berättigade till samma skydd av lagen utan diskriminering av något slag
- Art 19. Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet
- Art 20. Var och en har rätt till frihet i fråga om fredliga möten och sammanslutningar
- Art 21. Var och en har rätt att delta i sitt lands styre

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, exempelvis:

- Art 29. Deltagande i det politiska och offentliga livet

Att vara en del av ett socialt sammanhang och att ha möjlighet till inflytande och delaktighet är viktigt för att människor ska må bra. Brist på inflytande och delaktighet kan påverka människors hälsa negativt. Samtidigt kan sämre hälsa påverka upplevelsen av inflytande.³¹

Det är grundläggande att människor kan vara delaktiga i demokratin på lika villkor. Tilliten till

samhällets institutioner påverkas av hur väl de fungerar som en resurs i människors vardag. Det kan i sin tur påverka det demokratiska deltagandet. Ur ett demokratiperspektiv är viktigt att det finns olika former av arenor som möjliggör inflytande och delaktighet. Tillgången till sociala sammanhang främjar också den mellanmänniskliga tilliten. Tillgången till sociala nätverk och sammanhang samt

Foto: Liza Simonsson

i vilken utsträckning människor känner tillit och förtroende för andra och för samhällets institutioner kan beskrivas av begreppet socialt kapital.³²

Människors inflytande och delaktighet kan begränsas både på individnivå och grupp-nivå av att bli utsatt för diskriminering eller kränkande behandling. Det kan påverka både

den fysiska och psykiska hälsan negativt. Att arbeta för de mänskliga rättigheterna och mot diskriminering är ett sätt att motverka detta. Diskriminering handlar om att en person missgynnas eller kränks i relation till kön, köns-överskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.³³

Mål G: Varje invånare har goda möjligheter till inflytande och till att vara delaktig i samhällets utveckling

Södertälje kommun behöver erbjuda olika former för inflytande för kommunens invånare och även säkerställa att invånarna känner till hur möjligheterna till inflytande ser ut. Det kan exempelvis handla om inflytande genom att rösta i allmänna val, genom att medverka i en medborgardialog eller genom att lämna ett medborgarförslag.

Kommunen behöver arbeta aktivt för att uppnå jämlikt inflytande, t.ex. i dialoger och samråd, och genom det valfrämjande arbetet. Hinder för att kunna förstå hur möjligheterna till inflytande ser ut och för att kunna vara delaktig i samhällets utveckling behöver överbryggas. Det kan till exempel handla om äldre invånare som lever i ett digitalt utanförskap och inte har tillgång till information via internet. Andra exempel är invånare med annat modersmål än svenska, som har svårt att ta till sig information på svenska, eller invånare med funktionsnedsättning, som ska kunna ta del av information och kommunicera på jämlika villkor. Varje invånare måste ges möjlighet att vara delaktig och engagerad i samhällets utveckling.

Enligt artikel 12 i barnkonventionen har barn rätt till delaktighet. För att vara delaktig krävs att barnet får komma till tals och bli lyssnad på, att barnet får relevant information och att hen ges inflytande utifrån sin ålder och mognad. Kommunen behöver möjliggöra för forum och plattformar där barn och unga kan göra sina röster hörda, samt garantera en organisation som säkerställer att barnet ges relevant information samt blir lyssnad på.

En annan viktig aspekt av inflytande som kommunen behöver arbeta med handlar om representation i politiken. En jämställd representation är önskvärt liksom att grupper som exempelvis unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning finns representerade bland de förtroendevalda i kommunen.

Civilsamhället är en central del av demokratin och kan ha rollen som demokratiskola och röstbärare. Samverkan mellan kommunen och civilsamhället är betydelsefull för att hitta vägar att nå och stärka grupper med lägre tilltro till sin förmåga att påverka och med ovana att delta och engagera sig i samhällsfrågor.³⁴ Inför val kan samverkan med civilsamhället vara särskilt värdefullt för att nå ut till grupper med exempelvis lågt valdeltagande.

Vad är det särskilt viktigt att Södertälje kommun gör för att du och andra invånare ska kunna leva ett gott liv med god hälsa?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

”Det behövs dialog med civilsamhället för att få ett inkluderande perspektiv.”

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Tillgängliggörande och spridning av information om kommunens tjänster, service och beslut
- Säkerställandet av att information om kommunkoncernens verksamhet och beslut är tillgänglig
- Allmän och målgruppsanpassad information om hur möjligheterna till inflytande ser ut
- Valfrämjande insatser inför de allmänna valen
- Fortsatt arbete med och utveckling av kommunens arbete med medborgardialoger
- Brukardialoger och kunddialoger i olika verksamheter i kommunkoncernen
- Arbetet med genomförandeplaner inom äldreomsorg, omsorg och socialtjänst
- Arbetet med gode män och förvaltare
- Språkutvecklande arbete i kommunkoncernens verksamheter
- Stöd- och utbildningsinsatser i digitala verktyg i kommunkoncernens verksamheter
- Kommunala funktionshinderrådet och kommunala pensionärsrådets arbete
- Samverkan med och stöd till aktörer i civilsamhället
- Samråd med nationella minoriteter
- Arbetet med s.k. öppen data

Mål H: Varje invånare har förtroende för kommunen och tillit till andra

Södertälje kommun behöver på olika sätt arbeta för att säkerställa invånarnas förtroende för kommunen som myndighet. Kommunens service, handläggning, beslutsfattande och bemötande ska vara likvärdig för alla.

Kommunen behöver även arbeta för att främja den mellanmänniskliga tilliten bland invånarna. Betydelsen av en hög grad av mellanmännisklig tillit är ett viktigt bidrag till ett välfungerande samhälle. Om de flesta människor i ett samhälle uppfattar att andra människor är pålitliga blir det mesta mer effektivt, både sett till beslutsfattande och till mänskligt umgänge. För individen kan det få negativa konsekvenser för hälsan om tillit till andra saknas. Som exempel finns risk att människor drar sig undan socialt och begränsar sin rörlighet om man inte litar på andra människor. Forskning har visat på faktorer som har en negativ effekt på social tillit och kan leda till mer misstro mot andra människor. Det handlar bland annat om faktorer som korruption och brist på rättvisa i offentliga institutioner, missnöje med sin livssituation och hur man uppfattar sin hälsa. Att ha ett socialt nätverk är positivt för hälsan, inte minst vad gäller den psykiska hälsan. Motsatsen, dvs. ensamhet och att känna sig socialt isolerad, är varken bra för hälsan eller för tilliten.³⁵

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Närvaro i lokalsamhället, t.ex. via familjecentralerna
- Tillgängliggörande och spridning av information om kommunens tjänster, service och beslut
- Utlämnande av allmänna handlingar
- Arbetet i kontaktcenter, som har en daglig dialog med kommunens invånare och ofta är ingången i kontakten med kommunen
- Tillsyn och kontroll
- Att organisationen är transparent
- Arbeta med att motverka korruption
- Fortsatt arbete med och utveckling av formerna för av medborgar-dialoger
- Samverkan med civilsamhället och med företag och näringsidkare som är verksamma i kommunen
- Arbeta med att skapa mötesplatser för människor; i kommun-koncernens verksamheter, i utemiljön och i samverkan med civilsamhället
- Aktiviteter för att stärka en positiv bild av Södertälje

Mål I: Södertälje är en öppen och inkluderande kommun där varje invånares rättigheter tillgodoses och alla ges likvärdiga möjligheter

Kommunen har ansvar för att kommuninvånarna har lika rättigheter och möjligheter att ta del av den service och de tjänster som kommunen erbjuder. All kommunikation som kommunen tar fram ska vara tillgänglig, begriplig och användbar för alla. Kommunens bemötande ska i alla lägen utgå från respekt för alla människors lika värde. Kommunen ska arbeta aktivt i kommunkoncernens verksamheter för att förebygga och motverka diskriminering och för att främja ett inkluderande samhällsklimat. Det kan till exempel handla om att arbeta med jämställdhetsintegrering, tillgänglighet, hbtqi-frågor, minoritetsfrågor, barnrättsfrågor och att arbeta mot rasism och mot åldersdiskriminering.

Det är av stor vikt att alla anställda och förtroendevalda i kommunkoncernen är medvetna och har kunskap om sitt ansvar för kommuninvånarnas mänskliga rättigheter. Det är grunden för att kommunen ska kunna arbeta effektivt med sitt rättighetsansvar. I arbetet med lika möjligheter är det även viktigt att vara medveten om att flera diskrimineringsgrunder med tillhörande normer och privilegier hänger samman. Tillsammans påverkar de en människas möjligheter att delta och få sina rättigheter tillgodosedda. Att använda ett så kallat intersektionellt perspektiv i arbetet hjälper till att synliggöra olikheter, behov och livssituationer hos olika grupper och individer.

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Säkerställandet av demokratiska mekanismer så som yttrande- och åsiktsfrihet och fria, allmänna och hemliga val
- Säkerställandet av att information om kommunkoncernens verksamhet och beslut är tillgänglig
- Arbetet i kontaktcenter, som har en daglig dialog med kommunens invånare och ofta är ingången i kontakten med kommunen
- Säkerställandet av att ungas inflytande sker i beslut som påverkar dem
- Arbete mot diskriminering och kränkande behandling i exempelvis förskola och skola
- Icke diskriminerande tilldelning av lägenheter
- Arbetet med medborgardialoger
- Kommunala funktionshinderrådet och pensionärsrådets arbete
- Hbtqi-arbetet i kommunen, med certifiering och utbildning
- Arbetet som sker genom medlemskapet i ECCAR – European Coalition of Cities against Racism
- Kunskapshöjande insatser internt och externt om mänskliga rättigheter
- Insatser utifrån ansvaret som finskt förvaltningsområde

4. En plats för livskvalitet

– goda livsmiljöer att växa i

Arbete med målområdet bidrar till uppfyllande av globala mål

Arbete med målområdet bidrar till säkerställande av mänskliga rättigheter

Barnkonventionen, exempelvis:

- Art 27. Barns rätt till skälig levnadsstandard

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, exempelvis:

- Art 26. Var och en har rätt till en levnadsstandard tillräcklig för den egna och familjens hälsa och välbefinnande
- Art 27. Var och en har rätt att fritt delta i samhällets kulturella liv

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, exempelvis:

- Art 9. Tillgänglighet

Bostaden och närmiljön knyter tydligt an till folkhälsan. Bostadsbrist tenderar att drabba redan utsatta grupper med sämre ekonomiska förutsättningar, exempelvis unga, nyanlända, personer med funktionsnedsättning och äldre.³⁶ Forskning visar också att våldsutsatta kvinnor, och barn som lever i samma hushåll, löper en ökad risk för att hamna i en sårbar position på bostadsmarknaden och drabbas av hemlöshet.³⁷

Personer som drabbas av hemlöshet löper en ökad risk för både psykisk och fysisk ohälsa samt dödlighet.³⁸ Hemlöshet är en komplex fråga som innefattar olika perspektiv. Orsakerna kan vara strukturella, så som ekonomiska svårigheter, eller sociala, som psykisk ohälsa och avsaknad av

socialt stöd, och ofta kan det vara en kombination av olika problematik.³⁹

Studier tyder också på att det finns samband mellan trångboddhet och ohälsa, till exempel att det kan ha en negativ inverkan på barns inomhusmiljö, skolprestationer och hälsa.⁴⁰ Trångboddhet är vanligare bland hushåll med låg inkomst jämfört med hushåll med hög inkomst. Därtill är det vanligare bland personer som bor i hyresrätt, ensamstående kvinnor med barn och bland utrikes födda.⁴¹

Tillgången till en god närmiljö är även en viktig förutsättning för en god och jämlik hälsa. Bostadsgården kan utgöra en plats för vila, lek och social

Foto: Skandinav Bildbyrå/Emma Bourne

samvaro. Utsikten mot en grönskande bostadsgård spelar även en stor roll för de som har svårt att ta sig ut från bostaden.⁴² Grönska och natur i närmiljö är viktiga faktorer för att gynna hälsa och välmående. Omfattande forskning pekar på koppling till minskad risk för stress, sjukdomar och förtida dödlighet, och att gröna miljöer stimulerar social interaktion, lek och fysisk aktivitet.⁴³ Därtill minskar grönytor effekten av klimatförändringar vilket gynnar värmekänsliga personer såsom barn och äldre.⁴⁴

Tillgång och närhet till samhällsservice och kultur i närmiljön är också av stor vikt för socialt hållbara bostadsområden. Konst och kultur har en positiv inverkan på psykiskt och fysiskt välmående. Konst

i det offentliga rummet bidrar även till att skapa möten och sammanhang, och öka människors förståelse för varandra.⁴⁵ Kulturmiljöer är en del av en plats identitet och ger känslor av igenkänning, samhörighet och trygghet i människors närmiljö.

Offentliga rum har en stark koppling till jämlikhet, inkludering och jämställdhet. Olika former av mötesplatser är viktiga för att möjliggöra demokratiska och levande stadsrum.⁴⁶ Gemensamma ytor i och mellan husen i form av gator och torg, gång- och cykelbanor, parker och lekplatser, utgör länkar i samhället. Närmiljöer som främjar social inkludering och möten leder till positiva mervärden som ökad tillit, trygghet och engagemang för den byggda miljön.⁴⁷

Mål J: Varje invånare har goda boendeförhållanden

Södertälje kommun behöver verka för att varje kommuninvånare har tillgång till en bostad, av god kvalitet till en överkomlig kostnad. Osäkra boendeförhållanden, trångboddhet och hemlöshet behöver motverkas för att tillgodose varje individs rätt till ett tryggt och stabilt boende.

Särskilt viktigt är det att utsatta grupper beaktas i arbetet och i synnerhet barns behov av trygga boendeförhållanden och hålla i det pågående arbetet med insatser som ser till barnens bästa, till exempel i det vräkningsförebyggande arbetet.

Kommunen behöver också säkerställa att behovet av särskilda bostäder, såsom vård- och omsorgsboenden, ungdomsbostäder och studentbostäder tillgodoses. Detta är viktigt för att säkerställa att sårbara grupper och individer i olika livsskeden har tillgång till lämpliga bostäder.

En variation av bostäder och upplåtelseformer är av vikt för att se till olika livssituationer och bidra till jämlika levnadsvillkor och integration.

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Ansvaret för samhälls- och bostadsplanering
- Ansvaret för bostadsförsörjning
- Telgekoncernens arbete med förvaltning och förädling av bostäder
- Telgekoncernens arbete för att säkerställa tillgång till värme, hållbar energi, rent vatten och digital uppkoppling
- Kommunkoncernens vräkningsförebyggande arbete och budget- och skuldrådgivning
- Arbetet med kommunal hyresgaranti
- Boendelösningar till behövande, t.ex. utifrån modellen "Bostad först"
- Arbetet med att främja alternativa sätt att bygga och bo
- Upphandling av varor och tjänster där t.ex. jämställdhet, barnrätt och tillgänglighet kan beaktas

Vad tycker du är de största utmaningarna för att kunna leva ett gott liv med god hälsa i Södertälje kommun?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

"Bra boende
för äldre"

**Något område
du skulle vilja
att Södertälje
kommun jobbar
med framöver?**

Citat från medborgardialog
om social hållbarhet,
Södertälje kommun 2024.

**"Arbeta för att
stadens hemlösa
får någonstans
att bo"**

**"Minska
hemlösheten
och
fattigdom"**

Mål K: Varje invånare lever i en god närmiljö

Kommunen behöver arbeta aktivt med att skapa socialt hållbara bostadsområden där varje invånare har möjlighet att trivas och utvecklas. En god närmiljö innefattar både den fysiska och sociala miljön och är avgörande för invånarnas hälsa, välbefinnande och livskvalitet. Insatser som främjar goda livsmiljöer har även en positiv inverkan på företag, organisationer och andra verksamheters möjligheter att utvecklas och verka långsiktigt.

Kommunen har en central roll i att främja folkhälsa genom att säkerställa att invånarna har nära tillgång till grönområden, gång- och cykelvägar samt kollektivtrafik. Närmiljön ska ha hög användbarhet och vara tillgänglig för alla vilket innebär att offentliga platser, utomhusmiljöer och samhällsservice ska vara utformade för att kunna användas på lika villkor. Varje invånare ska kunna vistas i, förflytta sig inom och använda allmänna platser i närmiljön.

Jämlik tillgång till samhällsservice, såsom vårdinrättningar, bibliotek och anläggningar för kultur, idrott och fritid, är centralt för att främja folkhälsa och motverka segregation. Konst och kulturhistoriska miljöer är ofta uppskattade kvaliteter i våra bebyggda miljöer och har en viktig roll i att stärka samhörighet och skapa jämlika mötesplatser. Genom att utveckla attraktiva och välkomnande platser stärks den sociala sammanhållningen och möjligheten för invånarna att leva ett aktivt och meningsfullt liv i sin närmiljö. Kommunen behöver verka för att skapa platser för rekreation och aktivitet, som kan nyttjas för olika ändamål och som främjar möten mellan människor. Ett sätt att åstadkomma detta är att sträva efter hög omställbarhet och multifunktionalitet samt möjlighet att nyttja det offentliga rummet dygnet alla timmar.

Den fysiska omgivningen är av stor betydelse för barn och ungas hälsa och utveckling. Bostadsområden och närmiljöer behöver utformas utifrån ett barnperspektiv samt med olika gruppers behov i fokus.

Vad är det särskilt viktigt att Södertälje kommun gör för att du och andra invånare ska kunna leva ett gott liv med god hälsa?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

”Öka möjligheten till möten mellan invånare”

Vad är viktigt för dig i din vardag för att du ska kunna leva ett gott liv med god hälsa i Södertälje kommun?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

”Att det finns tillgång till service även på landsbygden, fungerande vägar och kollektivtrafik och möjligheter att komma ut i naturen”

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Ansvaret för samhällsplaneringen
- Samverkan med kollektivtrafikhuvudmännen
- Ägandet och förvaltandet av fastigheter och lokaler
- Ägandet och förvaltandet av mark, t.ex. parker, naturreservat, skog och träd i gatumiljö
- Planering och underhåll av utemiljöer i anslutning till bostäder och boenden
- Arbetet med att vårda, bruka och utveckla kulturhistoriska miljöer samt använda kulturmiljön som en resurs i samhällsutvecklingen
- Tillämpning av enprocentsregeln för konst vid om-, till- eller nybyggnation av kommunala lokaler
- Säkerställandet att det finns hög användbarhet, orienterbarhet och tillgänglighet i alla publika miljöer
- Upphandling av varor och tjänster där t.ex. jämställdhet, barnrätt och tillgänglighet kan beaktas

Något område du skulle vilja att Södertälje kommun jobbar mer med framöver?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

”Investera i kulturinstitutioner, främja konst och kulturevenemang och tillhandahålla rekreationsanläggningar”

5. Ett välmående Södertälje

– god och jämlik hälsa genom livet

Arbete med målområdet bidrar till uppfyllande av globala mål

Arbete med målområdet bidrar till säkerställande av mänskliga rättigheter

Barnkonventionen, exempelvis:

- Art 6. Barns rätt till liv, överlevnad och utveckling
- Art 24. Barns rätt till hälsa och sjukvård
- Art 31. Barns rätt till lek, vila och fritid
- Art 33. Skydd mot narkotika

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, exempelvis:

- Art 26. Var och en har rätt till en levnadsstandard tillräcklig för den egna och familjens hälsa och välbefinnande

Jämställdhetspolitiken, exempelvis:

- Mål 5. Jämställd hälsa

En av grundpelarna för social hållbarhet är att invånarna har en god fysisk och psykisk hälsa. Att ha en god hälsa är en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att nå sin fulla potential och bidra till samhällets utveckling. Samhället gynnas ur flera aspekter när befolkningen är välmående och påverkas å andra sidan negativt när det finns en utbredd ohälsa. Likaså är hälsan starkt beroende av livsvillkor och omständigheter i människors uppväxt och omgivning. Hälsan i en befolkning beror på många olika faktorer som är kopplade till exempelvis ålder, kön och arv men också till socioekonomiska, miljömässiga och kulturella förhållanden.⁴⁸

Våra levnadsvanor har en stor betydelse för hälsan. Hälsosam mat och regelbunden fysisk aktivitet har en rad positiva effekter både enskilt och sammantaget för vårt välmående. Hälsosamma matvanor kan minska förekomsten av våra vanligaste folksjukdomar.⁴⁹ Även fysisk aktivitet kan förebygga sjukdomar och kan även främja psykisk hälsa.

Det finns också ett starkt samband mellan fysisk och psykisk hälsa. Forskning visar till exempel att det finns en stark koppling mellan munhälsa och psykisk hälsa.⁵⁰ Riskfaktorer kopplade till psykisk ohälsa kan finnas inom en rad olika dimensioner.

Foto: Pontus Orre

Hälsa och levnadsvanor kan ha en inverkan liksom sociala relationer och livsvillkor. Ett exempel är ofrivillig ensamhet, ett samhällsproblem som främst drabbar unga vuxna och personer över 75 år, och som har en negativ påverkan på såväl den fysiska som psykiska hälsan.⁵¹

En viktig grund i arbetet med att främja hälsa och välbefinnande bland invånarna handlar om att stärka människors handlingsutrymme och möjligheter till hälsosamma levnadsvanor. Människors välbefinnande gynnas av tillgång till miljöer, aktiviteter och produkter som är positiva för hälsan.⁵² Exempelvis kan en samhällsplanering

som ökar tillgängligheten till promenadstråk, cykelvägar, grönområden och idrottsanläggningar spela en viktig roll för att få fler i rörelse.

Arbetet för en god hälsa baseras också på de förebyggande åtgärderna och att begränsa tillgången till hälsoskadliga produkter i form av alkohol, tobak, narkotika och spel.⁵³ Bruk av alkohol, tobak och droger men även spelproblem påverkar den fysiska och psykiska hälsan på kort och lång sikt. Skadligt bruk innebär allvarliga konsekvenser för individen men även för närstående och samhället i stort.

Mål L: Varje invånare har goda förutsättningar för hälsa och välmående

En grundläggande del av våra mänskliga rättigheter är att alla människor ska ha samma möjligheter till en god och jämlik hälsa och välbefinnande. Kommunen behöver arbeta för att varje invånare har en god jämställd och jämlik hälsa. Ett brett spektrum av förebyggande och hälsofrämjande insatser behövs för att stärka handlingsutrymmet och möjligheterna för varje kommuninvånare att ha en god fysisk och psykisk hälsa.

Det kan exempelvis handla om att skapa förutsättningar för invånarna att vara fysiskt aktiva genom att tillhandahålla motions- och idrottsanläggningar, eller att äta en varierad och näringsrik kost genom att exempelvis servera hälsosam mat i kommunkoncernens verksamheter. Det kan också handla om att utveckla sociala relationer vilket kommunen kan främja via bland annat träffpunkter och andra mötesplatser. Insatser som motverkar ofrivillig ensamhet är viktigt för att förebygga såväl psykisk som fysisk ohälsa.

Det finns flera grupper som särskilt bör beaktas i arbetet. Barn, unga och äldre, utifrån att stärka möjligheterna till en god och jämlik hälsa genom hela livet. Personer med psykisk ohälsa, funktionsnedsättning samt HBTQI-personer har på gruppnivå en sämre hälsa jämfört med övriga befolkningen. Det är viktigt att beakta heterogeniteten, alltså olikheterna, inom dessa grupper. Exempelvis är placerade barn, migranter och nationella minoriteter särskilt sårbara vad gäller förutsättningarna för att uppnå hälsa och välmående.

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Tillhandahållande av näringsrik kost inom t.ex. skola och omsorgs- verksamheter
- Arbeta med suicidprevention i kommunkoncernens verksamheter
- Tillhandahållande av ytor för odling
- Utvecklingen av gång- och cykelvägar genom ansvaret för samhällsplaneringen
- Arbeta med mötesplatser och träffpunkter
- Tillhandahållande av anläggningar för kultur, idrott och fritid
- Ansvar för natur- och grönområden, lekplatser och andra allmänna ytor
- Främjande av fysisk aktivitet i t.ex. skola och omsorgsverksamheter
- Ansvar för olika omsorgsverksamheter
- Stöd till föreningar och studieförbund
- Samverkan med t.ex. myndigheter, brukarorganisationer och civilsamhället
- Främjande, förebyggande och åtgärdande insatser som sker inom ramen för skolans elevhälsoarbete
- Tillgängliggörande och spridning av information om hälsa och goda levnadsvanor
- Upphandling av varor och tjänster där t.ex. jämställdhet, barnrätt och tillgänglighet kan beaktas

Mål M: Ett Södertälje fritt från skadligt bruk och beroende

Kommunkoncernen behöver verka för att andelen invånare som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak och spel om pengar (ANDTS) minskar. Utgångspunkten i kommunens systematiska hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbete bör vara ett Södertälje fritt från narkotika och dopning, ett minskat tobaksbruk och minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och spel.

De negativa effekterna bland barn och ungdomar är av särskild vikt att fokusera på. Barn och unga kan skadas av såväl egen som andras användning av ANDTS. Att växa upp i en familj där ett problematiskt bruk förekommer ökar risken för att i framtiden själv utveckla skadligt bruk. Det är viktigt att ta hänsyn till de faktorer i barns och ungas levnadsvanor och livsvillkor som kan utgöra en risk för eller kan skydda från att börja använda alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak eller spel. Kommunen behöver arbeta aktivt med att förebygga riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer genom insatser på olika nivåer. Insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet är också en central del i det förebyggande arbetet.

Då nya produkter och substanser kan tillkomma med förändrade användningsmönster som följd är det viktigt att följa utvecklingen noga. Kontinuerlig kunskapsinhämtning är centralt för att insatserna är uppdaterade och anpassade enligt nya trender och forskningsresultat. Samverkan mellan kommunens olika verksamheter samt med regionala myndigheter och civilsamhällets organisationer som arbetar förebyggande gör att kommunen kan dra nytta av bredare erfarenheter och expertis. Eftersom skadligt bruk och beroende ofta hänger samman med annan problematik, till exempel sociala eller psykiska problem och annan utsatthet, är också samverkan och gemensamma krafttag en avgörande del i ANDTS-arbetet.

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Ansvar för tillsyn och tillståndsprövning
- Förebyggande och hälsofrämjande insatser riktade mot barn och unga t.ex. i skolan
- Kontinuerlig kunskapsinhämtning och kompetensutveckling kring ANDTS inom kommunkoncernen
- Förebyggande insatser för att begränsa tillgängligheten till ANDTS
- Stöd- och informationsinsatser till föräldrar och anhöriga
- Forskningsbaserad samverkan med lärosäten
- Tillhandahållande av behandlingsinsatser
- Samordning och samverkan med myndigheter och civilsamhället

6. Ett tryggt Södertälje

– fritt från våld

Arbete med målområdet bidrar till uppfyllande av globala mål

Arbete med målområdet bidrar till säkerställande av följande mänskliga rättigheter

Barnkonventionen, exempelvis:

- Art 6. Barn har rätt till liv och utveckling
- Art 19. Skydd mot övergrepp

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, exempelvis:

- Art 3. Var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet
- Art 22. Var och en har rätt till social trygghet

Jämställdhetspolitiken, exempelvis:

- Mål 6. Stopp för mäns våld mot kvinnor

Trygghet och dess motsats otrygghet är något vi envar upplever när vi tolkar en fysisk miljöns utformning och användning.⁵⁴ Genom intryck kombinerat med egna och andras erfarenheter eller mediernas beskrivningar bedömer vi exempelvis risken för att utsättas för brott eller hotfulla situationer. Säkerhet kan definieras som den faktiska risken att utsättas för brott och ordningsstörningar, medan trygghet är individens upplevelse av säkerhet.⁵⁵ Enligt Boverket kan den fysiska miljön vara en bidragande faktor till upplevd trygghet och minskad stress.⁵⁶

Att vara trygg och säker är bland annat avhängigt hur vi utformar och förvaltar den fysiska miljön, myndigheters närvaro i hela kommunen, tillgången till gröna ytor, eller offentliga rum och kultur och service. Arbetet med offentliga rum behöver vidareutvecklas i samhället för att i högre grad inkludera sociala frågor som exempelvis trygghet, identitet och delaktighet.⁵⁷ Att vara trygg är även en produkt av vår sociala miljö. Exempelvis relationen till andra boende, tillit, sammanhållning och integration, som i brist därav istället kan leda till segregation och brottslighet.⁵⁸ Brottslighet kan drabba förutom enskilda individer även hela samhällen i form av

Foto: Hubert Elming

otrygghet.⁵⁹ Kommuner har ett ansvar att arbeta brottsförebyggande för att minska brottsligheten och att skapa ökad trygghet.⁶⁰

Genom att ha kunskap om och identifiera riskfaktorer för framtida kriminalitet kan individuella och generella samhällsinsatser bidra till att förebygga brott. Faktorer som ofta lyfts som fungerar förebyggande är en trygg uppväxtmiljö, en lyckad skolgång och en meningsfull fritid.⁶¹

Att tidigt motverka destruktiva maskulinitetsnormer är en brottsförebyggande åtgärd som framhålls som viktig bland annat inom det jämställdhetspolitiska och våldsförebyggande

området.⁶² Destruktiva maskulinitetsnormer som leder till mäns våld mot kvinnor kan ses som den yttersta konsekvensen av ett samhälle som inte är jämställt. I Sverige är det övergripande jämställdhetsmålet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.⁶³ För att uppnå målet måste mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt utnyttjande i prostitution och människohandel upphöra. Individens upplevelse och känsla av trygghet skapas således av flera olika faktorer. Med insatser riktade till individen och omgivning kan medborgarnas trygghet stärkas.

Mål N: Varje invånare har en trygg boende- och närmiljö

I linje med regeringens aviserade brottsförebyggande prioriteringar och kommunens ansvar att ta fram en brottsförebyggande lägesbild för att motverka brottslighet och skapa ett tryggare samhälle behövs det att Södertälje kommun arbetar samlat, kunskapsbaserat och systematiskt brottsförebyggande.^{64 65} Det kan handla om att utveckla strukturer och stöd till det brottsförebyggande arbetet, ökad kunskap om effektiva metoder eller ett välfungerande informationsutbyte med andra myndigheter och organisationer. Förebyggande arbete i skolan, att stärka utsikterna för unga att få jobb, och samordning mellan berörda verksamheter på kommunen är andra exempel på lämpliga insatser. Kommunen behöver följa utvecklingen av invånarnas trygghet genom kontinuerlig kunskapsinhämtning för att kunna bidra till säkra boende- och närmiljöer som även upplevs trygga.

Rådigheten som kommunen har över den fysiska planeringen ger möjlighet att arbeta för trygga och jämställda boende- och närmiljöer. Den fysiska miljön behöver utformas ur ett trygghets- och brottsförebyggande perspektiv, för invånare såväl som för i kommunen verksamma företag och organisationer. Att bygga bort brott och bygga in trygghet. Ur ett brottsförebyggande perspektiv kan det handla om att motverka faktorer som gynnar kriminalitet såsom att utforma miljöer så att brott blir svårare att begå, exempelvis medveten planering, trygga ytor och klottersanering. Att bygga in trygghet kan bidra till att främja mänsklig närvaro, tillit och gemenskap. Det kan handla om blandade upplåtelseformer för att utjämna livsvillkor och öka integrationen, upplysta gångstråk eller tillgång till kultur och offentlig service. Ett jämställt och tryggt samhälle nås även av att hålla det offentliga rummet rent och välskött.

Kommunkoncernens möjligheter att nå målet stärks till exempel av:

- Kommunkoncernens trygghets- och säkerhetsarbete
- Ansvaret för samhällsplaneringen
- Kommunens ansvar för förvaltningen av allmän plats
- Arbetet med medborgardialoger
- Kommunens jämställdhetsarbete
- Samarbetet med region och andra myndigheter
- Telgekoncernens arbete, exempelvis för att minska nedskräpning och skadegörelse
- Skolans resurser att arbeta våldspreventivt

Något område du skulle vilja att Södertälje kommun jobbar med framöver?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

"Öka säkerheten och tryggheten i bostadsområdena."

"Jag vill att jag som förälder blir trygg när mina barn går till exempel till skolan och aktiviteter."

Vad är det särskilt viktigt att Södertälje kommun gör för att du och andra invånare ska kunna leva ett gott liv med god hälsa?

Citat från medborgardialog om social hållbarhet, Södertälje kommun 2024.

"Öka tryggheten i samtliga områden i staden."

"Säkra tryggheten."

Mål O: Varje invånare lever fritt från våld och hot om våld

I målet om att ingen invånare ska utsättas för våld eller hot om våld inkluderas mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt utnyttjande i prostitution och att människohandel ska upphöra. För arbetet är det viktigt att alla våldsperspektiv synliggörs, det vill säga intrapersonellt våld (självskada och självmord), kollektivt och interpersonellt våld, där kollektivt våld är våld som utövas av större grupper, och interpersonellt är våld som riktas mot enskilda individer.⁶⁶ Att arbeta för jämställdhet och allas rätt till kroppslig och psykisk integritet är ett arbete som fortsatt behöver prioriteras i Södertälje, arbetet bidrar till att bryta en våldsspiral som kopplar både till utveckling av våldsutsatthet och våldskapital.

En riskfaktor för våldsutövande och våldsutsatthet i vuxen ålder är egen våldsutsatthet i barndomen. Även andra riskfaktorer ökar risken för våldsutövande så som hälsomässiga och sociala faktorer, bland annat negativa maskulinitetsnormer, ekonomisk utsatthet, missbruk och psykisk ohälsa.⁶⁷ Kommunen behöver därför kunna ge stöd till personer med även annan problematik ur ett våldspreventivt syfte.

Att som barn bli utsatt för våld av sin vårdnadshavare skadar förtroendet och den tillit som de familjebärande banden ska utgöra. Kommunen behöver därför vara rustad i att upptäcka och agera vid misstanke om våld. Det kan handla om hedersrelaterat våld och förtryck, eller unga hbtqi-personer som har en särskild sårbarhet när det gäller våld och förtryck i hemmet. Kommunen behöver ge stöd till barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i den här typen av utsatthet.

Även vuxna som utsätts för våld av sin partner riskerar att drabbas av tillitsproblem till sin omgivning. I synnerhet är det kvinnor och flickor som utgör de flesta anmälningarna om våldsutsatthet i nära relationer. Det är viktigt att de insatser som sätts in beaktar både målgrupper som är särskilt utsatta för våld i nära relationer och sexuellt våld, men även målgrupper som utsätter andra för våld. Det är också viktigt att ta hänsyn till särskilt sårbara grupper, till exempel personer med funktionsnedsättning, som löper nästan dubbelt så stor risk att utsättas för våld.⁶⁸

För att verka för målet om att ingen invånare ska utsättas för våld eller hot om våld behöver kommunen fortsätta arbetet med att verka våldsförebyggande, återfallsförebyggande, arbeta aktivt för upptäckt av våldsutsatthet, bidra med tillgång till insatser utifrån behov och arbeta systematiskt med kunskaps- och metodutveckling.

På en övergripande strategisk nivå handlar det om att utveckla och säkerställa ett väl fungerande samarbete inom kommunkoncernen och med andra aktörer, t.ex. lokala myndigheter och civilsamhället.

**Vad tycker du
är de största
utmaningarna för
att kunna leva ett
gott liv med god
hälsa i Södertälje
kommun?**

Citat från medborgardialog
om social hållbarhet,
Södertälje kommun 2024.

**"Otryggheten
och kriminaliteten
är oroväckande."**

**FÄLTARE
SÖDERTÄLJE**

**Kommunkoncernens
möjligheter att nå målet
stärks till exempel av:**

- Normkritiskt förhållningssätt i förskola och skola
- Våldspreventivt arbete i förskola och skolan
- Våldspreventivt arbete inom äldreomsorgens verksamheter
- Ett aktivt tvärsektoriellt jämställdhetsarbete som når alla i kommunen
- Att kommunen stöttar och samverkar med civilsamhället
- Socialtjänstens insatser mot våldsutövare och våldsutsatta
- Förebyggande arbete på fritidsgårdar

Del 3

Ramverk och
definition

Styrkedja från global till lokal nivå

Avsnittet ger en övergripande bild av ramverk och styrning som Strategi för social hållbarhet 2025–2030 förhåller sig till på global, nationell, regional och lokal nivå. Det är inte en uttömmande beskrivning av all styrning som har att göra med social hållbarhet, utan ska snarare ses som exempel på ramverk och styrning.

Global styrning

Agenda 2030

Agenda 2030 är en global utvecklingsagenda som består av 17 mål samt 169 delmål för att uppnå en hållbar utveckling. I begreppet hållbar utveckling integreras de tre dimensionerna av hållbarhet: social, ekonomisk och miljömässig. De är alla lika viktiga och ömsesidigt beroende av varandra. Målen i Agenda 2030 är globala men behöver implementeras på såväl nationell, regional som lokal nivå för att skapa en hållbar värld för alla. Södertälje kommun har ett ansvar att inom sitt påverkansområde se till att målen förverkligas. Arbetet med Agenda 2030 ska genomsyra alla kommunens verksamheter.

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 består av 30 artiklar som gemensamt uttrycker de grundläggande och universella fri- och rättigheterna. Artiklarna handlar både om sådant som alla har rätt till och sådant som alla har rätt att vara fri från. Det är den första universella förklaringen om att det finns grundprinciper av odelbara rättigheter som gäller för alla och som världens stater gemensamt ska leva upp till. Förklaringen är en gemensam viljeyttring och ett moraliskt ställningstagande av världssamfundet, som inte är juridiskt bindande. Den allmänna förklaringen är dock utgångspunkten för många juridiskt bindande fördrag, konventioner och traktat.

CSRD – Corporate Sustainability Reporting Directive

Lagändringarna om företagens hållbarhetsrapportering i svensk rätt trädde i kraft den 1 juli 2024

och återfinns i ÅRL (Årsredovisningslagen). Detta innebär ett stort skifte i hur bolag behöver se på rapportering av hållbarhetsrelaterad information och är ett stort steg mot att ge hållbarhetsrelaterad information samma status som finansiell information. Direktivet är relevant i första hand för de kommunalägda bolagen som omfattas av CSRD. På sikt kan det dock leda till ökade krav på kommuner vad gäller rapportering och uppföljning och även styrning när det kommer till arbetet med social hållbarhet.

CEMR, den europeiska deklarationen för jämställdhet

Den europeiska deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå riktar sig till Europas kommuner och regioner som bjuds in att underteckna deklarationen och därigenom offentligt ta ställning för principen om jämställdhet och inom sina verksamhetsområden genomföra de åtaganden som anges i deklarationen.

Nationell styrning

Lagar och förordningar

Många av de lagar och förordningar som styr kommunens verksamhet berör social hållbarhet. Några exempel är diskrimineringslag (2008:567), lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, lag (2023:196) om kommunernas brottsförebyggande arbete, lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, socialtjänstlag (2001:453), hälso- och sjukvårdslag (2017:30) skollag (2010:800), plan- och bygglag (2010:900) och miljöbalk (1998:808).

Övergripande mål för genomförandet av Agenda 2030

Riksdagen har antagit ett övergripande mål för genomförandet av Agenda 2030. Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför.

De nationella folkhälsopolitiska målen

Det nationella folkhälsomålet är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Till det övergripande målet finns åtta målområden som är områden som har stor betydelse för människors livsvillkor. Det övergripande målet och de åtta målområdena brukar beskrivas som det folkhälsopolitiska ramverket. Det antogs av riksdagen 2018 och tydliggör hela samhällets ansvar för att genomföra folkhälsopolitiken.

Det folkhälsopolitiska ramverket delar in förutsättningar för hälsa i åtta målområden. Sju målområden utifrån centrala livsområden där resursbrister och sårbarheter är särskilt avgörande för jämlik hälsa och ett åttonde som belyser hälso- och sjukvården. Målen omfattar de flesta sektorer och gäller för alla aktörer i Sverige, såväl för statliga myndigheter som regioner och kommuner.

De nationella jämställdhetspolitiska målen

Målet för den nationella jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Till det nationella målet finns sex jämställdhetspolitiska delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Nationellt mål för funktionshinderspolitiken

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas. För att nå det nationella målet ska genomförandet av funktionshinderspolitiken inriktas mot fyra områden:

- Principen om universell utformning
- Befintliga brister i tillgängligheten
- Individuella stöd och lösningar
- Förebygga och motverka diskriminering

ANDTS-strategi 2022–2025

Regeringens samlade strategi för alkohol, narkotika, dopning och tobak samt spel om pengar för 2022–2025 (ANDTS-strategin) ska bidra till de övergripande målen för ANDT-respektive spelpolitiken:

- ett samhälle som är fritt från narkotika och dopning
- minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol
- minskat tobaksbruk
- minskade skadeverkningar av överdrivet spelande

Nationell strategi inom psykisk hälsa och suicid-prevention 2025–2034

Den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention, "Det handlar om livet", har fyra övergripande mål:

- en bättre psykisk hälsa i hela befolkningen
- färre liv förlorade i suicid
- minskad ojämlikhet i psykisk hälsa
- minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd

Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Samlat grepp mot rasism och hatbrott – Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott är tänkt att utgöra en grund och en inriktning för arbetet mot rasism och hatbrott.

I planen identifieras fem särskilt viktiga strategiska områden:

- mer kunskap, utbildning och forskning
- förbättrad samordning och uppföljning
- civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog
- förstärkt förebyggande arbete på nätet
- ett mer aktivt rättsväsende.

Med utgångspunkt i planen finns särskilda åtgärdsprogram mot olika former av rasism; afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi, och rasism mot samer.

Strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck

Regeringens strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck utgör grunden för ett långsiktigt arbete för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Fokusområden i strategin är våld, diskriminering och andra kränkningar, unga hbtqi-personer, hälsa, vård och sociala tjänster, privat- och familjeliv, kulturområdet samt det civila samhället. Som ett komplement till strategin finns en handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

Regional styrning

RUFS 2050 – regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

Utvecklingsplanen RUFS 2050 för Stockholmsregionen gäller fram till 2026. Den övergripande visionen i den regionala utvecklingsplanen är att Stockholmsregionen ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion. För att nå visionen lyfter planen fyra mål som Region Stockholm tillsammans med länets kommuner och aktörer strävar mot. Målen har på många olika sätt koppling till den sociala hållbarheten i regionen:

- En tillgänglig region med god livsmiljö
- En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region
- En ledande tillväxt- och kunskapsregion
- En resurseffektiv och resiliënt region utan klimatpåverkande utsläpp

Stockholms läns jämställdhetsstrategi 2024–2027

“Jämställt Stockholm” är namnet på Stockholms läns jämställdhetsstrategi för perioden 2024–2027. Strategin anger mål och riktning för arbetet och är vägledande för länets statliga myndigheter, civilsamhällets organisationer, näringslivet och kommuner. Prioriterade områden för Stockholms läns jämställdhetsarbete pekas ut i strategin, med utgångspunkt i delmålen i den nationella jämställdhetspolitiken:

- En jämn fördelning av makt och inflytande
- Ekonomisk jämställdhet
- Jämställd utbildning
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet
- Jämställd hälsa
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Lokal styrning

Mål och budget

Mål och budget är kommunens viktigaste styrdokument. Det innehåller inriktningsmål, uppdrag, politisk plattform och budget för hela organisationen. Styrdokumentet har även ett tydligt fokus på social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet genom integreringen av Agenda 2030. Mål och budget tas fram årligen och innehåller en plan för de två nästkommande åren.

Översiktsplan 2013–2030

Framtid Södertälje – Översiktsplan 2013–2030 visar hur kommunen avser att använda mark och vatten i framtiden, liksom hur kommunen avser att på ett hållbart sätt tillgodose behoven hos sin befolkning. Översiktsplanen pekar som exempel ut social sammanhållning som ett av fokusområdena för Södertäljes samhällsbyggnad. En ny översiktsplan, med sikte på 2050, håller på att tas fram. Den förväntas antas av kommunfullmäktige preliminärt vid årsskiftet 2025/2026.

Miljö- och klimatstrategi 2022–2030

Miljö- och klimatstrategin är Södertälje kommunkoncerns övergripande och vägledande styrdokument för arbetet inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling. I strategin finns flera inriktningar och mål som har tydlig koppling till folkhälsa. I till exempel målområdet Grönt Södertälje finns mål som ska säkerställa ren luft och vatten i kommunen, medan målområde Robust Södertälje bland annat syftar till att minska risken för att kommuninvånarna drabbas av exempelvis värmeböljor till följd av klimatförändringarna.

Arkitekturstrategi

Södertälje kommuns Arkitekturstrategi pekar ut förflyttningar som kommunen vill göra för att bibehålla, utveckla och skapa tilltalande och hållbara livsmiljöer i kommunen. Strategin har genomgående kopplingar till den sociala hållbarheten, exempelvis i målområden som Livskvalitet – Arkitektur ska bidra till hälsosamma livsmiljöer och Gemenskap – Arkitektur ska bidra till en trygg gemenskap.

Grönstrategi 2022–2030

Södertälje kommuns Grönstrategi 2022–2030 syftar till att verka för ett hållbart samhälle genom att värna och utveckla grönstrukturen och dess stödande, kulturella och reglerande ekosystemtjänster. Strategin innehåller bland annat ett målområde med fokus på gröna miljöer för hälsa och välbefinnande. I Södertälje kommun ska alla invånare ha tillgång till parker, naturområden och grönska av hög kvalitet.

Funktionshinderspolitisk strategi 2023–2027

Södertälje kommuns funktionshinderspolitiska strategi 2023–2027 syftar till att vägleda kommunkoncernens arbete med funktionshinderfrågor. Strategin innehåller de sju målområdena utbildning, demokrati och inflytande, information och kommunikation, fysisk miljö och bostad, arbete och sysselsättning, kultur, idrott, fritid och hälsa samt upphandling.

Mål och riktlinjer för Södertälje kommuns minoritetspolitiska arbete

Södertälje kommuns mål och riktlinjer för kommunens minoritetspolitiska arbete syftar till att säkerställa kommunens efterlevnad av lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Detta genom att tydliggöra kommunens ansvar samt ansvarsfördelningen mellan berörda nämnder.

Biblioteksplan 2022–2025

Södertälje kommuns Biblioteksplan 2022–2025 är ett övergripande och strategiskt dokument för långsiktig utveckling av Södertälje kommuns biblioteksverksamhet. Planen ger förutsättningar för en samlad och samverkande biblioteksorganisation över verksamhetsgränserna. Biblioteksverksamheten har en viktig roll i att verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning samt främja litteraturens ställning.

Näringslivsstrategi 2021–2025

Kommunens Näringslivsstrategi 2021–2025 har visionen hållbar tillväxt och fler jobb. Genom sina fyra insatsområden har strategin många kopplingar till den sociala hållbarheten i kommunen; stimulera tillväxt och företagsamhet, en serviceinriktad myndighetsutövning, ett tydligt stadsbyggnads- och etableringsarbete samt en näringslivsinriktad kompetensförsörjning.

Brottsförebyggande lägesbild och åtgärdsplan

Varje kommun ska enligt lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete bedriva ett kunskapsbaserat och systematiskt brottsförebyggande arbete för att i förlängningen minska brottslighet och öka trygghet. Genom lägesbilden görs en kartläggning av brottsligheten inom kommunens geografiska område. Utifrån lägesbilden beslutas även om en åtgärdsplan. Såväl lägesbilden som åtgärdsplanen uppdateras och följs upp minst vartannat år.

Definitioner

Nedan beskrivs olika begrepp och definitioner som används inom folkhälsa och social hållbarhet.

Södertälje kommunkoncern

Kommunorganisationen med dess politiker och tjänstemän, det kommunala bolaget Telge AB och dess hel- samt delägda dotterbolag.

Social hållbarhet

Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen.

Mänskliga rättigheter

Mänskliga rättigheter bygger på övertygelsen om att alla människor är födda fria och med lika värde och rättigheter. Mänskliga rättigheter omfattar grundläggande fri- och rättigheter som till exempel rätten till hälsa, bostad, utbildning och delaktighet i samhället.

Barnrättsperspektiv

Barnrättsperspektiv innebär att ha barnkonventionen som utgångspunkt i arbetet med barn och i beslutsfattande som rör barn. Det innebär att belysa en fråga utifrån de rättigheter varje barn har enligt barnkonventionen. För att säkerställa ett barnrättsperspektiv ska som minimum barnkonventionens fyra grundprinciper ha beaktats.

Barnets perspektiv

Barnets perspektiv innebär barns egen syn på sitt liv och sin omvärld. Barnets perspektiv påverkas av alla möjliga faktorer, så som ålder, mogenhet, erfarenheter, tradition, kultur, uppväxt- och levnadsvillkor. Barnets perspektiv är dynamiskt och förändras under barnets uppväxt. Vuxna kan bara ta del av barnets perspektiv när barnet själv berättar, men det är den vuxnes ansvar att säkerställa att barnets perspektiv beaktas i frågor som rör barnet.

Barnperspektiv

Barnperspektiv är den enskilda vuxnas syn på barn, barndom och barndomens villkor. Vuxna bygger sitt barnperspektiv på egna erfarenheter från barndom, barn i den egna närheten, personliga värderingar och professionell kunskap. Även faktorer som tradition och kultur samt samhällets barnsyn (lagstiftning, normer och attityder) formar vuxnas barnperspektiv.

Hälsa och folkhälsa

Hälsa handlar om det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet och inte enbart om frånvaron av sjukdom. En god och jämlik hälsa ska ses som en resurs för samhället och inte ett mål i sig. Folkhälsa är ett begrepp för befolkningens samlade hälsotillstånd. En god folkhälsa innebär att hälsan är så god som möjligt och samtidigt så jämnt fördelat som möjligt bland olika grupper i samhället.

Folkhälsoarbete

Innefattar planerade och systematiska insatser för att främja hälsa och förebygga sjukdom. Folkhälsoinsatser kan bedrivas av många olika samhällsaktörer och riktas till hela samhället, grupper och individer. Fokus ligger på friskfaktorer och skyddsfaktorer som håller människor friska och främjar välbefinnande och livskvalitet.

Civilsamhället

En arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen. Exempel på civilsamhällesorganisationer är ideella föreningar, trossamfund och stiftelser.

Trångboddhet

Statistiska centralbyrån (SCB) använder två olika begrepp för trångboddhet. Med trångboddhet enligt norm 2 menas att det bor fler än två personer per rum. Kök och vardagsrum räknas ej in och två vuxna personer som är gifta eller sammanboende bedöms inte heller vara trångbodda om de har ett gemensamt sovrum. Det betyder till exempel att ett hushåll som består av två vuxna och två barn är trångbodda i en tvårumslägenhet men inte i en tretrumslägenhet enligt norm 2. Enligt norm 3 räknas hushållet som trångbott om det bor mer än en person per rum, vardagsrum och kök oräknade. Sammanboende par förutsätts dock dela sovrum.

Närmiljö

Närmiljö avser den omgivande miljön där individer lever, arbetar och interagerar dagligen, och inkluderar faktorer som bostadsområde, grönområden, infrastruktur och tillgång till service. Den påverkar människors livskvalitet, hälsa och välbefinnande genom att erbjuda möjligheter till social interaktion, fysisk aktivitet och tillgång till resurser.

ANDTS

Förkortningen står för alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. Begreppet används för att beskriva och arbeta med de skadliga effekterna av dessa ämnen och aktiviteter på folkhälsan, samt för att utveckla strategier för att förebygga och minska relaterade problem i samhället.

Barnfamiljer i ekonomisk utsatthet

Barn som lever i familjer i ekonomisk utsatthet har svårt att få pengarna att räcka till nödvändiga utgifter, vilket kan leda till ökad risk för fysisk och psykisk ohälsa samt sämre möjligheter till en meningsfull fritid. Det finns olika sätt att mäta och definiera ekonomisk utsatthet. Vanliga mått inkluderar låg inkomststandard (hushållet saknar disponibel inkomst för att täcka miniminormer för baskonsumtion och boende) och/eller familjer som uppbär försörjningsstöd.

Relativ fattigdom

Det vanligaste måttet för relativ fattigdom är låg ekonomisk standard, som visar hur många som lever i hushåll med en disponibel inkomst som är mindre än 60 procent av medianinkomsten.

Hemlöshet

Hemlöshet är en komplex fråga som inrymmer flera perspektiv. Att befinna sig i hemlöshet är inte ett statistiskt läge och personer som befinner sig i hemlöshet är en heterogen grupp med olika former av utmaningar. Socialstyrelsen definierar hemlöshet utifrån fyra olika boendesituationer: akut hemlöshet, institutionsvistelse och stödboende, långsiktiga boendelösningar på den sekundära bostadsmarknaden och eget ordnat kortsiktigt boende.

Våld

WHO definierar våld utifrån relationen mellan våldsutövare och våldsutsatt: Självorsakat våld, där våldsutövare och våldsutsatt är en och samma individ, till exempel vid suicid. Interpersonellt våld, våld mellan olika individer, till exempel våld i nära relationer, våld mellan två eller fler personer utan partnerrelation. Kollektivt våld, våld som utförs av en större grupp av individer mot andra grupper av individer, exempelvis vid krigföring eller terrorism.

Likvärdighet

Handlar om att alla individer ska ha samma möjligheter och förutsättningar, oavsett bakgrund eller personliga omständigheter. Det innebär inte nödvändigtvis att alla ska behandlas exakt lika, utan snarare att varje person ska få det stöd och de resurser som krävs för att uppnå jämlika resultat och möjligheter i livet. Likvärdighet fokuserar på att uppnå jämlika resultat genom anpassade insatser.

Lika villkor

Lika villkor betonar likabehandling och lika förutsättningar för alla från start. Det innebär att alla individer ska ha samma förutsättningar och möjligheter, oavsett bakgrund eller personliga egenskaper. Bemötande, vård, utbildning och andra samhällstjänster ska erbjudas på ett likvärdigt sätt till alla, utan diskriminering baserad på exempelvis kön, etnicitet, ålder eller funktionsvariation.

Jämlik hälsa

Innebär att alla människor har samma rättigheter och lika värde, samt att påverkansbara faktorer som motverkar god hälsa ska förebyggas. I arbetet för en jämlik hälsa är det av vikt att titta på de normer och föreställningar som ligger till grund för folkhälsoarbetet och vilken roll som normerna/föreställningarna spelar för kommunernas invånare.

Livsvillkor

Förutsättningar för människors levnadsförhållanden och som ofta ligger utanför den enskilda individens omedelbara kontroll. Syftar på de förhållanden som omger en individ såsom bostad, arbete och den fysiska miljön.

Levnadsvanor

Står för en individs eget agerande såsom kost, motion, sömn, sex- och samlevnadsvanor. Det finns ingen tydlig gräns mellan villkor och vanor. Livsvillkor brukar sägas vara en förutsättning för levnadsvanorna.

Nationella minoriteter

De fem erkända nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer (som även är ett urfolk), sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoriteternas rättigheter regleras bland annat i minoritetslagen och skyddas av Europarådets konventioner. Att få tala och värna sitt eget språk och sin kultur är en rättighet för de nationella minoriteterna. De nationella minoritetsspråk som har erkänts är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Förteckning över bilagor

Bilaga 1 – Förslag till indikatorer

Referenser

- 1 Mötesplats social hållbarhet, Vad är social hållbarhet för oss?, www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/social-hallbarhet/, hämtad 2024-04-25
- 2 Regeringskansliet, Agenda 2030 för en hållbar utveckling, www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/agenda-2030-for-hallbar-utveckling/, hämtad 2024-04-29
- 3 Källa till bild: WHO/SKR (WHO:s illustration av FN:s globala mål 3 - Hälsa och välbefinnande, hämtad från skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/folkhalsa/styraochleda/vagledningssystematisktfolkhalsoarbete.46540.html
- 4 Mötesplats social hållbarhet, Vad är social hållbarhet för oss?, www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/social-hallbarhet/, hämtad 2024-04-25
- 5 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsopolitikens mål, ramverk och genomförande, 2024
- 6 Regeringskansliet Socialdepartementet, Strategi för Sveriges samarbete med Världsförbundet (WHO) 2021–2025, s. 3
- 7 Folkhälsomyndigheten, Om folkhälsa, www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsa-och-folkhalsoarbete/tema-folkhalsa/vad-ar-folkhalsa/om-folkhalsa/, hämtad 2024-04-29
- 8 Folkhälsomyndigheten, Om folkhälsa, www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsa-och-folkhalsoarbete/tema-folkhalsa/vad-ar-folkhalsa/om-folkhalsa/, hämtad 2024-04-29
- 9 Folkhälsomyndigheten, Om folkhälsa, www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsa-och-folkhalsoarbete/tema-folkhalsa/vad-ar-folkhalsa/om-folkhalsa/, hämtad 2024-04-29
- 10 Folkhälsomyndigheten, Om folkhälsa, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsa-och-folkhalsoarbete/tema-folkhalsa/vad-ar-folkhalsa/om-folkhalsa/>, hämtad 2024-04-29
- 11 Svenska FN-förbundet, Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, <https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-med-manskliga-rattigheter/den-allmanna-forklaringen-om-de-manskliga-rattigheterna/>, hämtad 2025-03-28
- 12 Regeringen, Fakta om mänskliga rättigheter, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/fakta-om-manskliga-rattigheter/>, hämtad 2025-03-28
- 13 Barnombudsmannen, Om barnkonventionen, <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/>, hämtad 2025-03-27
- 14 Folkhälsomyndigheten, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psyisk-halsa-och-suicid-prevention/vad-paverkar-var-psykiska-halsa/faktorer-som-paverkar-den-psykiska-halsan-hos-barn-och-unga/>, hämtad 2025-03-01
- 15 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsopolitikens målområden, Målområde 1, Tidiga livets villkor
- 16 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsopolitikens målområden, Målområde 1, Tidiga livets villkor
- 17 Rädda barnen, barnfattigdom, https://www.raddabarnen.se/globalassets/dokument/rad--kunskap/handbocker/barnfattigdom/barnfamiljers_ekonomiska_svarigheter_sifo2024.pdf 2024-10-01
- 18 Region Stockholm, Trångboddhet i förhållande till barns hälsa, miljö och skolgång, 2020, s10
- 19 Boverket, Rörelsefrämjande miljö, <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetsatt/skolors-miljo/byggnaden-och-utemiljon/rorelseframjande-miljo/>, hämtad 2025-04-02
- 20 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Fritidens betydelse för ungas psykiska hälsa – rättigheter, möjligheter och hinder, 2023
- 21 Wright, R., John, L., Duku, E., Burgos, G., Krygsman, A., & Esposto, C. (2009). After-School Programs as a Prosocial Setting for Bonding between Peers. Child & Youth Services, 31(3-4), 74-91.
- 22 Wright, R., John, L., Duku, E., Burgos, G., Krygsman, A., & Esposto, C. (2009). After-School Programs as a Prosocial Setting for Bonding between Peers. Child & Youth Services, 31(3-4), 74-91.
- 23 RISE, Risk- och skyddsfaktorer, Microsoft Word – RISE LST RS-faktorer rapport MJ v10b_D.docx , 2021, s17
- 24 Skolverket, Hälsa för lärande – lärande för hälsan, 2019, s. 9
- 25 Folkhälsomyndigheten, Utbildningsnivå och hälsa – hur hänger de ihop? 2015, s. 1f
- 26 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsopolitikens målområden, Målområde 2: Kunskaper, kompetenser och utbildning
- 27 Nordisk ministerråd, Barnehage – en arena for barn og foreldres integrering i Norden, 2021, s. 6
- 28 Sveriges kommuner och landsting, Utbildning – nyckeln till arbete, 2015, s. 7f
- 29 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsopolitikens målområden, Målområde 3: Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
- 30 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsopolitikens målområden, Målområde 2: Kunskaper, kompetenser och utbildning
- 31 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsopolitikens målområden, Målområde 7: Kontroll, inflytande och delaktighet
- 32 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsopolitikens målområden, Målområde 7: Kontroll, inflytande och delaktighet
- 33 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsopolitikens målområden, Målområde 7: Kontroll, inflytande och delaktighet
- 34 Regeringskansliet, Kulturdepartementet, Strategi för en stark demokrati – främja, förankra och försvara, 2018

- 35 Holmberg Sören, Rothstein Bo, Social tillit i höglitarlandet Sverige, SOM-institutets temaserie 2022:1, s.153 ff
- 36 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsopolitikens målområden, Målområde 5: Boende och närmiljöer
- 37 Sveriges kommuner och landsting, Integration, social omsorg, Stadigvarande boende, våldsutsatta <https://skr.se/skr/integration/socialomsorg/socialomsorg/valdinararelationhedersvald/stadigvarandeboende.51836.html> hämtad 2024-06-28
- 38 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsopolitikens målområden, Målområde 5: Boende och närmiljöer
- 39 Socialstyrelsen, Kunskapsguiden, Tema hemlöshet, Om hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden, <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/ekonomiskt-bistand/hemloshet/om-hemloshet-och-utestangning-fran-bostadsmarknaden/> , Hämtad 2024-10-23
- 40 Region Stockholm, Centrum för arbets- och miljömedicin, Trångboddhet i förhållande till barns hälsa, miljö och skolgång – en intervjustudie, 2020, s. 18
- 41 Folkhälsomyndigheten, Vår livsmiljös betydelse för en god och jämlik hälsa, 2021, s. 11
- 42 Södertälje kommun, Grönstrategi 2022–2030, 2022, s. 44.
- 43 Folkhälsomyndigheten, Grönskans kvaliteter och barns hälsa, 2024, s. 11
- 44 Boverket, PBL Kunskapsbanken, Ekosystemtjänster i den byggda miljön, <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/naturen/betydelse/reglerar-temp/> , hämtad 2024-10-24
- 45 Statens konstråd, Om konst i offentliga miljöer, <https://statenskonstrad.se/om-konst-i-offentliga-miljoer/argumentera-for-offentlig-konst/tio-argument-for-offentlig-konst/> , hämtad 2024-10-24
- 46 Boverket (2021). Sammanhållna och inkluderande samhällen. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/argument-nyttor/samhallsutmaningar/sammanhallna-och-inkluderande-samhallen/> Hämtad 2024-08-15
- 47 Boverket, samhällsplanering, stadsutveckling, social inkludering <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/halsa-forst/social-inkludering/> Hämtad 2024-08-15
- 48 Folkhälsomyndigheten, Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2023, 2023, s. 13
- 49 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsomyndighetens målområden, Målområde 6: Levnadsvanor
- 50 SBU. Psykisk hälsa och munhälsa: en kartläggning av systematiska översikter. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU); 2024. SBU Kartlägger 377. [25 juni 2024]. Available from: <https://www.sbu.se/377>
- 51 Socialstyrelsen, Vägledning för att förhindra ofrivillig ensamhet bland äldre personer, 2022, s. 7
- 52 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsomyndighetens målområden, Målområde 6: Levnadsvanor
- 53 Folkhälsomyndigheten, Faktablad Folkhälsomyndighetens målområden, Målområde 6: Levnadsvanor
- 54 Boverket, <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/trygghet-och-brott/trygghetsbegreppet/#> hämtad 2024-08-23
- 55 Tryggare Sverige, <https://tryggaresverige.org/leva-bo> hämtad 2024-09-02
- 56 Boverket, <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/trygghet-och-brott/trygghetsbegreppet/#> hämtad 2024-09-04
- 57 Boverket, <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2020/arkitektur-o-gestaltad-livsmiljo-sammanställning-2018---2020.pdf> hämtad 2024-09-04
- 58 Boverket (2023). Boendesegregationens konsekvenser. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/boendesegregation/konsekvenser/> Hämtad 2024-09-18
- 59 Medborgarundersökning Social hållbarhet, Södertälje 2024
- 60 BRÅ, <https://bra.se/forebygga-brott/kommuner-mot-brott.html> hämtad 2024-09-12
- 61 RISE, Risk- och skyddsfaktorer, 2021, s1-13
- 62 Regeringen, Kommuner mot brott, SOU 2021:49 2021, s77
- 63 Jämställdhetsmyndigheten, <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/jamstallldhet-i-sverige/> hämtad 2024-09-20
- 64 Regeringen, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/barriarer-mot-brott--en-brottsforebyggande-strategi/> hämtad 2024-11-01
- 65 BRÅ <https://bra.se/forebygga-brott/kommuner-mot-brott.html> hämtad 2024-09-23
- 66 Jämställdhetsmyndigheten, https://jamstalldhetsmyndigheten.se/media/hqqnpekx/valdsprevention-i-sverige_en-forskningsoversikt_2020.pdf hämtad 2024-09-15
- 67 Socialstyrelsen, Våld i nära relationer Handbok för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården sid 45
- 68 Myndigheten för delaktighet, Våld mot personer med funktionsnedsättning, 2023

Södertälje
kommun

Besök: Stadshuset, Nyköpingsvägen 26, Södertälje
Tel: 08-523 010 00 (Kontaktcenter)
E-post: info@sodertalje.se
www.sodertalje.se